

- ۱- چه عواملی باعث تغییر سبک ادبیات در قرن هفتم شد؟ ص ۱۲ روی کار آمدن حکومت های غزنوی و سلجوقی. تغییر مرکز از خراسان به عراق عجم
- ۲- دو جریان شعری گرایش از سبک خراسانی به عراقی را نام ببرید. ص ۱۲ بینابین ، آذربایجانی
- ۳- چه عاملی باعث رواج زبان فارسی در اواخر دوره مغول شد؟ ص ۱۳ برچیده شدن حکومت آخرین خلیفه ی عباسی
- ۴- وضعیت زبان و ادبیات در دوره مغول چگونه بود؟ ص ۱۳ مثل بسیار از دانش های دیگر با دوره های قبل خود تفاوت داشت و دچار نوعی سستی و ناباسمانی گردید. چراکه بسیاری از دانشمندان و ادیبان کشته و یا متواری شدند و دیگر از دربارهای ادب دوست خبری نبود.
- ۵- ویژگی های شعر در سبک عراقی چیست؟ ص ۱۴ شعر این عصر نرم و دل نشین و برخوردار از معانی عمیق انسانی و آسمانی شد و اکثر شاعران از حاکمان روی برتافتند.
- ۶- تحلیل کنید در سبک عراقی قالب مثنوی چه جایگاهی به دست می آورد؟ ص ۱۴ مثنوی برای ظهور عاطفه ، اخلاق و عرفان میدان فراخی پدید آورد و در نمونه های ارزشمندی مانند مثنوی مولوی ، حماسه ی عرفانی سروده شد که قهرمانش ، انسان پاک نهاد و خدا جویی است که به نبرد با هوی نفس می پردازد.
- ۷- نثر در سبک عراقی به چند جریان گرایش می یابد؟ برای هر یک یک نمونه بنویسید. ص ۱۴ ساده نویسی ، طبقات ناصری - پیچیده نویسی، تاریخ وصاف
- ۸- آثار فخر الدین عراقی را نام ببرید. ص ۱۵ مثنوی عشاق نامه .لمعات. غزل های عارفانه
- ۹- در قرن هشتم چه تغییری در قلمرو زبان و فرهنگ فارسی پدید آمد؟ ص ۱۶ در این عصر قلمرو زبان فارسی بسیار گسترده شد و از شبه قاره هند تا آسیای مرکزی ، بسیاری به این زبان سخن می گفتند، ضمن این که مناطقی مثل مرکز ایران به ویژه شهر شیراز در حکم مرکز ادبی به شمار می رفت .
- ۱۰- سبک شاعری خواجهی کرمانی را توضیح دهید . ص ۱۶ از غزل پردازان برجسته ی این دوره است که حتی بر حافظ تأثیر گذار بوده است .چند مثنوی به پیروی از نظامی دارد و شعر او در مجموع کمال یافته و پخته است.
- ۱۱- لحن حافظ در اشعارش چگونه است؟ ص ۱۷ لحن سخن او گزنده ، طنز آمیز و سرشار از خیرخواهی و اصلاح طلبی است .
- ۱۲- سلمان ساوجی در مثنوی پیرو کیست؟ ص ۱۷ پیرو نظامی است
- ۱۳- منظومه تمثیلی عبید زاکانی چه نام دارد و موضوع آن چیست؟ ص ۱۷ موش و گربه .که در آن ناهنجاری های اجتماعی را به خصوص در دو طبقه حاکمان و قاضیان به شیوه تمثیل بیان کرده است .
- ۱۴- در عصر تیموری زبان و ادبیات فارسی چه تحولی می یابد؟ ص ۱۸ تاریخ نویسی به همان اسلوب ساده رواج یافت و ادبیات رونقی تازه گرفت و کسانی مانند جامی و دولتشاه کتاب های ارزشمندی نوشتند. ادبیات در این دوره تقلیدی و فاقد نوآوری است .
- ۱۵- آثار جامی را نام برید و مشخص کنید به تقلید از چه کتاب هایی نوشته شده است؟ ص ۱۸ بهارستان به سبک گلستان . نفحات الانس به شیوه ی تذکره الاولیا . تحفه الاحرار به پیروی از نظامی
- ۱۶- مهم ترین اقدام رشید الدین فضل .همدانی چه بود؟ ص ۱۵ تاسیس عمارت ربع رشیدی
- ۱۷- مولف ،موضوع و نوع نثر هر یک از آثار زیر را بنویسید

مرصاد العیاد	تاریخ جهانگشا	جامع التواریخ	المعجم	تذکره دولت شاه	اخلاق جلالی
نجم الدین رازی	عطاملک جوینی	رشید الدین فضل .. همدانی	شمس قیس رازی	دولتشاه سمرقندی	جلال الدین دوانی
سلوک دین و تربیت نفس	تاریخ عصر مغول ، ظهور چنگیز	تاریخ	عروض ، قافیه و بدیه و نقد شعر	شرح احوال صد تن از شاعران	اصول اخلاق

۱۸- صحیح و غلط بودن هر جمله را بنویسید .

- ۱) در قرن هفتم قالب قصیده به عنوان زبان دل و عشق گسترش یافت . (نادرست)
- ۲) فخر الدین عراقی در زمینه ی عرفانی دارای غزل های زیبایی است (درست)
- ۳) شاه نعمت ... ولی از شاعران و صوفیان قرن هشتم است . (نادرست)
- ۴) در عصر تیموری کتاب های تحقیقی و ادبی سطحی نوشته می شد . (نادرست)

- (۱) مهم ترین کتاب رشیدا لدین فضل .. همدانی نام دارد .
 (۲) از عراقی به نظم و نثر در سیر و سلوک عارفانه نوشته شده است .
 (۳) سبک عراقی از اوایل قرن تا دهم به مدت ۳۰۰ سال رواج داشت .
 (۴) شاهرخ میرزا شهر را مرکز فرمان رویی خود قرار داد.

* سوالات تستی

۱- کدام مورد از زمینه های تغییر سبک در متون زبان فارسی نیست؟

- الف) عوامل سیاسی و اجتماعی
 ب) تغییر مراکز ادبی و سیاسی
 ج) روی کار آمدن حکومت های مختلف و انتقال قدرت
 د) مسائل اقتصادی و نظامی

۲- کدام یک از شخصی های زیر به دست مغولان کشته نشدند؟

- الف) کمال الدین اسماعیل
 ب) سعدی
 ج) فرید الدین عطار نیشابوری
 د) نجم الدین کبری

۳- دو بیت زیر از کیست و در چه موردی سروده شده است؟

- کس نیست که تا بر وطن خود گرید
 دی بر سر مرده یی دو صد شیون بود
- الف) مولانا / مرگ شمس تبریزی
 ب) کمال الدین اسماعیل / مرگ جلال الدین خوارزمشاه
 ج) سعدی / مرگ سعد بن اتابک
 د) کمال الدین اسماعیل / قتل عام اصفهان در سال ۶۳۳ هجری قمری

۴- کامل کنید. «در اواخر دوره مغول، بساط حکومت آخرین خلیفه عباسی، برچیده شد.»

- الف) المستعصم بالله
 ب) المستعین بالله
 ج) المقتدر بالله
 د) القادر بالله

۵- دلیل نام گذاری سبک عراقی این است که.....

- الف) کانون های فرهنگی از خراسان به عراق عرب منتقل شد.
 ب) کانون های فرهنگی از خراسان به عراق عجم منتقل شد.
 ج) کانون های فرهنگی از عراق عرب به خراسان منتقل شد.
 د) کانون های فرهنگی از عراق عجم به خراسان منتقل شد.

۶- قالب عمده شعری سبک عراقی چیست؟

- الف) قصیده
 ب) رباعی
 ج) مثنوی
 د) غزل

۷- در مورد مثنوی معنوی و دیوان شمس مولانا کدام مورد به ترتیب درست است؟

- الف) محور اندیشه و احساس
 ب) محور احساس و اندیشه
 ج) محور احساس و احساس
 د) محور اندیشه و اندیشه

۸- این توصیف در مورد کدام شخصیت عصر مغول است؟

«از چهره های علمی و سیاسی عصر ایلخانان است وی وزیر مقتدر غازان خان و اولجایتو بود وی در زمان خود توانست مکانی را برای اهل علم در تبریز تأسیس کند که شبیه دانشگاه امروزی است.»

- الف) عطاملک جوینی
 ب) حمدالله مستوفی
 ج) رشید الدین فضل الله
 د) نظام الملک توسی

۹- کتاب.....، تاریخ پیامبران، خلفای بنی عباس و تاریخ ایران را تا سال ۷۳۰ هجری قمری در بر دارد.

- الف) جامع التواریخ
 ب) تاریخ گزیده
 ج) تاریخ جهانگشای جوینی
 د) اخلاق جلالی

۱۰- کتاب بهارستان از کیست و به تقلید از کدام اثر نگاشته شده است؟

- الف) جامی / پریشان
 ب) جامی / مُلستان
 ج) جامی / گلستان
 د) قاننی / گلستان

درس ۲

<p>۱- درستی و نادرستی عبارات زیر را مشخص کنید.</p> <p>الف) تداوم و تکرار منظم پدیده ها و عناصر طبیعی معمولا دل آزار و کسالت بارند.</p> <p>ب) با خوانش درست ابیات و جداسازی پایه ها در می یابیم که بعد از هر پایه، درنگی وجود دارد.</p>	<p style="text-align: center;">ص غ</p> <p style="text-align: center;">ص غ</p>						
<p>۲- جاهای خالی را با واژگان مناسب کامل کنید.</p> <p>الف) درنگ های پایان هر پایه، را به ما نشان می دهند.</p> <p>ب) چگونگی تفکیک پایه ها و خوانش بیت ها، نظم، و را به ما نشان می دهد.</p> <p>پ) وزن از توالی چند تولید می شود که برای نوای موسیقی کلام به کار می رود.</p>							
<p>۳- ارکان عروضی چیست؟</p>							
<p>۴- وزن شعر حاصل چیست؟</p>							
<p>۵- وزن چگونه تولید می شود؟</p>							
<p>۶- درک پایه های آوایی و لذت از موسیقی حاصل چیست؟</p>							
<p>۷- با توجه به بیت زیر خانه سوم از پایه های آوایی مصراع دوم بیت زیر را بنویسید.</p> <p style="text-align: center;">بُتِ دارم که گرد گل ز سنبل سایه بان دارد بهار عارضش خطی به خون ارغوان دارد</p> <table border="1" style="width: 100%; text-align: center; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 25%;">بُتِ دَا رَم</td> <td style="width: 25%;">کِ گِرِ دِ گُل</td> <td style="width: 25%;">زِ سُن بُل سا</td> <td style="width: 25%;">یِ بَان دَا رَد</td> </tr> </table>		بُتِ دَا رَم	کِ گِرِ دِ گُل	زِ سُن بُل سا	یِ بَان دَا رَد		
بُتِ دَا رَم	کِ گِرِ دِ گُل	زِ سُن بُل سا	یِ بَان دَا رَد				
<p>۸- دو رکن میانی از پایه های آوایی مصراع زیر را کامل کنید.</p> <p style="text-align: center;">دست فلک ز کارم وقتی گره گشاید</p> <table border="1" style="width: 100%; text-align: center; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 33%;">دَس تِ فِ لَک</td> <td style="width: 33%;">گُ شَا یَد</td> <td style="width: 33%;"></td> </tr> </table>		دَس تِ فِ لَک	گُ شَا یَد				
دَس تِ فِ لَک	گُ شَا یَد						
<p>۹- برای تعیین پایه های آوایی مصراع زیر جدولی طراحی کنید و هر پایه را در یک خانه ی آن بنویسید.</p> <p style="text-align: center;">پیشانی عفو تورا پرچین نسازد جرم ما</p>							
<p>۱۰- با توجه به آهنگ بیت « چرا چون لاله خونین دل نباشم که با ما نرگس او سرگران کرد »</p> <p>با ذوق خود پایه های آوایی مناسب غیر از واژه های بیت تولید کنید و در خانه های خالی بنویسید.</p> <table border="1" style="width: 100%; text-align: center; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 33%;">چِ رَا چُن لَا</td> <td style="width: 33%;">لِ خُو نِیْنِ دِل</td> <td style="width: 33%;">نِ بَا شَم</td> </tr> <tr> <td style="height: 20px;">.....</td> <td style="height: 20px;">.....</td> <td style="height: 20px;">.....</td> </tr> </table>		چِ رَا چُن لَا	لِ خُو نِیْنِ دِل	نِ بَا شَم
چِ رَا چُن لَا	لِ خُو نِیْنِ دِل	نِ بَا شَم					
.....					

--	--	--	--	--

۱۱- وزن ازچند.....تولید می شود.

چگونگی تفکیک پایه ها و خوانش بیت ها، نظم و..... را به ما نشان می دهد.

۱۲- کدام گزینه از نظر یکنواختی و پیوستگی صدا با بقیه تفاوت دارد؟

۱- آواز بلبل ۲- ترافیک خیابان ۳- حرکت قطار ۴- رژه سربازان

۱۳- صحیح یا غلط بودن عبارت های زیر را مشخص کنید.

★ در ادبیات فقط شعر آهنگین و موسیقایی است.

★ همسنگی پایه ها در شعر باعث لذت انسان می شود.

★ در شعر خانه ها به صورت منظم کنار هم قرار می گیرند.

★ درنگ های پایان هرپایه، مرز پایه های آوایی را به ما نشان می دهد.

۱۴- وزن شعر چگونه بوجود می آید؟

۱۵- با خوانش درست ابیات، مرز پایه های آوایی آن را مشخص کنید و هر پایه را در خانه خود قرار دهید.

گفتم غم تو دارم، گفتا غمت سرآید گفتم که ماه من شو گفتا اگر برآید

به نام چاشنی بخش زبان ها حلاوت سنج معنی در بیان ها

۱۶- بیت زیر را درست بخوانید و سپس پایه های آوایی را در جدول زیر بنویسید.

مکن پیش دیواز غیبت بسی بود کز پیش گوش دارد کسی

۱۷- تداوم تکرار منظم پایه های آوایی شعر، به چه چیزهایی شباهت دارد؟ (۳ مورد)

۱۸- پایه های آوایی را در ابیات زیر کامل کنید.

هرکه چیزی دوست دارد جان و دل بروی گمارد هرکه محرابش تو باشی سر ز خلوت بر نیارد

هَر کِ چی زی	جانُ دل بر		
		بَش تُ باشی	بَر نَ یا رَد

۱۹- دو مورد از ویژگی های کلام منظوم یا شعر را بنویسید.

۲۰- وجود نظم دیداری و شنیداری در بیت ها نتیجه چه عواملی است؟

۲۱- درک موسیقی شعر از طریق قرار گرفتن در فضای موسیقی شعر برای درک سبکی و سنگینی بار آوایی شعر با ----- حاصل می شود.

۲۲- با توجه به آهنگ بیت های داده شده، با ذوق خود پایه های آوایی مناسب را تولید کنید و آن را در جای خالی بگذارید.

در این درگاه بی چونی، همه لطف است موزونی چه صحرایی، چه خضری، چه دریایی، نمی دانم

دَرین دَرگا	ه بی چونی	هَم لَط فس	تُ موزونی
چ صَح را بی	چ خَض را بی		نِ می دا نم

۲۳- با خوانش درست بیت، مرز پایه های آوایی آن را در مصراع اول مشخص کنید. سپس خانه هایی به تعداد آن طراحی و هر پایه را در خانه خود قرار دهید.

عروس جهان گرچه در حدّ حسن است ز حد می برد شیوه بی وفایی

۲۴- چگونه می توان دریافت که بعد از هر پایه، درنگی وجود دارد؟

۲۵- هر مصراع از بیت زیر از چند پایه آوایی تشکیل شده است؟

چشم دل باز کن که جان بینی آن چه نا دیدنی است آن بینی

*سوالات تستی

۱- کدام یک از موارد ذیل از ویژگی های کلام منظوم و یا شعر نیست؟			
الف) آهنگین و موسیقایی		ب) انتقال دهنده تداوم و تکرار منظم	
ج) مسجع بودن		د) گوش نواز و دل نشین بودن	
۲- کدام یک از موارد ذیل همانند شباهت تکرار منظم پایه های آوایی شعر نیست؟			
الف) تداوم شب و روز		ب) تداوم فصول	
ج) تداوم حرکت منظم پای دوچرخه سوار		د) روشن و خاموش کردن لامپ	
۳- به هریک از خانه های شعر که برش آوایی ایجاد می کند ----- گویند.			
الف) بیت	ب) مصراع	ج) رکن	د) ردیف
۴- به توالی چند ضرب آهنگ که برای موزون کردن نوای موسیقی کلام به کار می رود ----- گویند.			
الف) آهنگ	ب) وزن	ج) قافیه	د) پایه
۵- مرز پایه های آوایی را چگونه می توان تشخیص داد؟			
الف) از طریق درنگ پایان هر پایه		ب) وزن هر مصراع	
ج) یافتن قافیه در هر مصراع		د) لذت بردن از معنای شعر	
۶- در کدام گزینه پایه های آوایی درست مشخص نشده است.			
الف) ز کوی یار می آید نسیم باد نروزی		از این باد ار مدد خواهی چراغ دل برافروزی	
ز کوی یا	ر می آید	ن سی م با	د نو رو زی
ازین باذر	مدد خاهی	چ را غ دل	ب رف رو زی
ب) خدایا تو دانی که بر ما چه آمد		خدایا تو دانی که ما را چه می شد	
خ دا یا	تُ دا نی	ک بر ما	چ آمد
خ دا یا	تُ دانی	ک ما را	چ می شد
ج: دل می رود ز دستم صاحبان خدا را		دردا که راز پنهان خواهد شد آشکارا	
دل می رَ	وَد ز دَس تم	صاحب دِلان	خُ دا را
در دا کِ	را ز پِن هان	خاهد ش دا	ش کا را
د: اسیرش نخواهد رهایی ز بند		شکارش نجوید خلاص از کمند	
ءسی رَش	ن خا هَد	ر ها بی	ز بند
ش کا زش	ن جو ید	خ لا حز	ک مند

۷- پایه های آوایی مصراع «هرکه چیزی دوست دارد، دل و جان بر وی گمارد» در کدام گزینه درست است؟			
الف) هر که چی زی / دوست دارد / جان دل بُر / وی گُ مارَد			
ب) هر که چی / زی دوس تا / رَد جان دل / بُر وی گُ مارَد			
ج) هر که چی زی / دوست دار / د جان دل / بُر وی گُ مارَد			
د) هر که چی زی / دوست دارد / جان دل بُر وی / گ مارَد			
۸- وزن شعر در حقیقت حاصل چینش به سامان ----- است.			
الف) قافیه ها	ب) ردیف ها	ج) ارکان عروضی	د) سجع ها
۹- رکن اول و آخر بیت زیر از چند هجا تشکیل شده است؟			
در کار گلاب و گل حکم ازلی این بود		کاین شاهد بازاری و آن پرده نشین باشد	
الف) چهار- سه	ب) سه- چهار	ج) چهار- چهار	د) سه- سه
۱۰- کدام گزینه رکن دوم از مصراع دوم بیت زیر را نشان می دهد؟			
عنکبوتی را به حکمت دام داد		صدر عالم را درو آرام داد	
الف) عنکبوت	ب) رادرو	ج) رادروا	د) آرام داد

۱۱- در کدام گزینه، تقسیم بندی پایه های آوایی مصراع «به دام دیو درافتی، دریغ آن باشد» درست صورت گرفته است؟

الف)

بِ دَا مُ دِی	و دَرُف تِی	دَرِی غ	اَن با شَد
---------------	-------------	---------	------------

ب)

بِ دَا مُ دِی	و دَرُف تِی	دَرِی غ اَن	با شَد
---------------	-------------	-------------	--------

ج)

بِ دَا مُ	دِی و در	اف تی درِی	غ اَن با شَد
-----------	----------	------------	--------------

د)

بِ دَا مُ دِی و	دَرُف تِی	دَرِی غ	اَن با شَد
-----------------	-----------	---------	------------

۱۲- با خوانش کدام بیت آهنگی متفاوت احساس می کنید؟

الف) بیا با گل لاله بیعت کنیم که آلاله ها را حمایت کنیم

ب) برو شیر درنده باش ای دغل مینداز خود را چو روباه شل

ج) کسی کاو هوای فریدون کند سر از بند ضحاک بیرون کند

در آن باران تیر و برق پولاد	میان شام رستاخیز می گشت
۱۳- پایه های آوایی بیت زیر با کدام بیت یکسان است؟	
شاهد عهد شباب آمده بودش به // باز به پیرانه سر عاشق و دیوانه شد	
الف) قافیه و مغلظه را گو همه سیراب بیر	یوست بود پوست بود در خور مغز شعرا
ب) هر نفس آواز عشق می رسد از چپ و راست	ما به فلک می رویم عزم تماشا که راست؟
ج) ز کوی یار می آید نسیم باد نوروژی	از این باد ار مدد خواهی چراغ دل برافروزی
د) ای ساریبان آهسته ران کارام جانم می رود	وان دل مه با خود داشتیم با دلستانم می رود
۱۴- کدام گزینه یکی از پایه های آوایی بیت زیر است؟	
«به ترانه های شیرین، به بهانه های رنگین بکشید سوی خانه مه خوب خوش لقا را»	
الف) شیرین	ب) خانه
ج) بکشید	د) خوش لقا
۱۵- در پایان کدام واژه درنگ پایه های آوایی بیت زیر نیامده است؟	
بخت جوان یار ما، دادن جان کار ما قافله سالار ما، فخر جهان مصطفاست	
الف) جوان	ب) جان
ج) قافله سالار	د) جهان
۱۶- مرز پایه های آوایی کدام دو گزینه مشترک است؟	
الف) سوزد مرا سازد مرا در آتش اندازد مرا	
ب) دریادلان راه سفر در پیش دارند	
ج) جرمی ندارم بیش از این کز جان وفادارم تو را	
د) هین سخن تازه بگو تا دو جهان تازه شود	
الف) الف، ج	ب) ج، د
ج) الف، ب	د) ب، د

درس ۳

*سؤالات تشریحی

۱- در بیت زیر دو رکن اصلی تشبیه را مشخص کنید.

چه زخم چو نای هر دم زنوای شوق او دم که لسان غیب خوشتر بنوازد این نوا را

۲- نوع تشبیهات زیر را بنویسید. (گسترده - فشرده)

الف - قطره دانش که بخشیدی زپیش متصل گردان به دریا های خویش

ب - اطفال شاخ را به قدوم موسم ربیع کلاه شکوفه برسر نهاده است.

- ج- مه طاسک گردن سمندت شب طره ی پرچم سیاهت
- د- دل چو پرگار به هرسو دورانی می کرد وندران دایره سرگشته و پابرجا بود
- ۳- ارکان تشبیه را در بیت زیر مشخص کنید.
- می شکفتم زطرب زانکه چو گل بر لب جوی بر سرم سایه ی آن سرو سهی بالا بود
- ۴- با استفاده از مشبه به کوه یک تشبیه فشرده و یک تشبیه گسترده بنویسید.
- ۵- تشبیه گسترده ی زیر را به تشبیه فشرده ی ترکیبی و غیر ترکیبی تبدیل کنید.
- خورده است خدا زروی تعظیم سوگند به روی همچو ماهت
- ۶- تشبیه های زیر را به استعاره تبدیل کنید.
- الف- این عمر به ابر نوبهاران ماند این اشک به سیل کوهساران ماند
- ب- اشکی که تو را بر گل رخسار دویده است باران بهاری است که بر سبزه چکیده است
- ۷- استعاره بیت زیر را به تشبیه کامل تبدیل کنید.
- صدف وار گوهر شناسان راز دهان جز به لؤلؤ نکردند باز
- ۸- در بین استعاره های زیر کدام تشخیص است؟
- الف- رود شاخ گل در برنیلفر برقصد به صد ناز گلنارها
- ب- شبی گیسو فروهشته به دامن پلاسین معجر و قیرینه گرز
- ج- در چراغ دو چشم او زد تیغ نامدش کشتن چراغ دریغ
- ۹- استعاره را در ابیات زیر مشخص کنید.
- الف- دلا تا کی در این زندان فریب این و آن بینی یکی زین چاه ظلمانی برون شو تا جهان بینی
- ب- اشک بخندید که رخ بر متاب بی سبب از خلق نباید رمید
- ۱۰- با استفاده از واژه ی "برف" یک استعاره بنویسید که جان بخشی نیز در آن به کار رفته باشد.

درس ۴

۱- چرا در سبک عراقی قالب قصیده از رونق افتاد؟
پاسخ: زیرا شعر این دوره از دربار خارج شد و قصاید مدحی از رونق افتاد.
۲- مضمون و محتوای غزل سبک عراقی کدام است؟
پاسخ: عارفانه و عاشقانه

<p>۳- غزل در سبک عراقی چه تغییری پیدا کرد؟</p> <p>پاسخ: الف- جایگاه تخلص در انتهای آن تثبیت گردید. ب- کاربرد آن بیشتر از دوره قبل شد. ج- از مسائل سیاسی و اجتماعی تأثیر پذیرفت د- ستایش عشق، برتری عشق بر عقل، غم گرایی، آسمانی شدن معشوق، از مهم ترین مضامین غزل سبک عراقی است</p>
<p>۴- علت شیوع و رواج تاریخ نویسی در دوره مغول چیست؟</p> <p>پاسخ: علاقه مغولان به ثبت وقایع مربوط به پدران و اجدادشان</p>
<p>۵- معنای کلمات دخیل زیر را بنویسید.</p> <p>الف) قشون ب) بیلاق</p> <p>پاسخ: الف: ارتش ب- سردسیر</p>
<p>۶- چرا در سبک عراقی کتاب عرفانی معتبری نوشته نشد؟</p> <p>پاسخ: مدعیان عرفان هم که به اقتضای زمانه با مغولان کنار آمده بودند اندک اندک اصالت خود را از دست دادند و به درسی کردن عرفان و شرح اصطلاحات پیچیده جلوه دادن مفاهیم آن پرداختند؛ ناگزیر در این دوره، کتاب عرفانی معتبری نوشته نشد.</p>
<p>۷- با توجه به ویژگی های سبک عراقی درستی یا نادرستی جملات زیر را مشخص کنید.</p> <p>الف- در سبک عراقی چهارچوب زبان همان چهارچوب سبک خراسانی است</p> <p>ب- توجه به زهد ربایی و پالایش درون، از مفاهیم و اندیشه های این دوره است.</p> <p>ج- توجه به بیان و بدیع در این دوره بیشتر از قبل است.</p> <p>د- نثر فنی، کم کم در قرن هفتم شکل می گیرد.</p>
<p>۸- جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید.</p> <p>الف- در شعر این دوره کاربرد غزل بیشتر شد و جایگاه در انتهای آن تثبیت گردید.</p> <p>ب- شعر این دوره از دربار خارج شد و از رونق افتاد.</p> <p>ج- ملا محسن واعظ کاشفی کلپله و دمنه را از نثر به نثر بازگرداند.</p> <p>د- سرعت ورود لغات ترکی و مغولی به زبان فارسی در دوره بیشتر شد.</p>
<p>۹- در سبک عراقی «معشوق» در شعر چه تفاوتی با سبک خراسانی دارد؟</p> <p>در دوره خراسانی، معشوق شاعر زمینی و دست یافتنی بود؛ ولی در شعر این دوره، این مقام اندک اندک متعالی می گردد تا آن جا که گاه با معبود یکی می شود.</p>
<p>۱۰- هر کدام از ویژگی های زیر مربوط به کدام یک از سبک های خراسانی و عراقی است؟</p> <p>الف- بازتاب اندک علوم در شعر</p>

ب- ذهن گرایی با توجه به دنیای درون

ج- غم گرایی

د- وصال

۱۱- در شعر زیر کدام یک از ویژگی های فکری سبک عراقی دیده می شود؟

«خام را جز آتش هجر و فراق کی پزد کی وارهند از نفاق»

۱۲- پایه های آوایی را در بیت زیر مشخص کنید.

«یکی روپهی دید بی دست وپای فرو ماند در لطف و صنع خدای»

پاسخ:

ی کی رو	ب هی دی	دُ بی دَس	ت پای
فُ رو ما	ند ذر لُط	فُ صُن ع	خ دای

۱۳- هر کدام از گزینه های ستون الف را به مورد مناسب در ستون «ب» وصل نمایید

الف	ب
۱- محاکمه العتین	الف- سلطان حسین بايقرا
۲- بابر نامه	ب- ملامحسن واعظ کاشفی
۳- انوار سهیلی	ج- ظهیر الدین بابر
	د- امیر علی شبر نوایی
پاسخ: ۱(د)، ۲(ج)، ۳(ب)	

۱۴- از محتوایی شعر زیر کدام ویژگی فکری سبک عراقی قابل استنباط است؟

به سمرقند اگر بگذری ای باد سحر نامه ای مطلع آن رنج تن و آفت جان قصه ای اهل خراسان بشنو از سر لطف بر مسلمانان زان نوع کنند استخفاف به خدایی که بیاراست به نامت دینار که کنی فارغ و آسوده دل خلق خدا	نامه ای اهل خراسان به بر خاقان بر نامه ای مقطع آن درد دل و سوز جگر چون شنیدی ز سر رحم به ایشان بنگر که مسلمان نکند صد یک از آن باکافر به خدایی که بیفراخت به فرت افسر زین فرومایه ای غز شوم پی غارت گر
---	---

۱۵- با توجه به قلمرو ادبی و زبانی و فکری بررسی کنید در سبک عراقی شعر زیر را بررسی کنید .

چون رایث عشق آن جهانگیر برداشته دل ز کار او بخت چون موسم حج رسید برخاست فرزند عزیز را به صد جهد آمد سوی کعبه سینه پر جوش گفت ای پسر این نه جای بازیست	شد چون مه لیلی آسمان گیر درمانده پدر به کار او سخت اشتر طلبید و محمل آراست بنشانند چو ماه در یکی مهده چون کعبه نهاد حلقه بر گوش بشتاب که جای چاره سازیست
--	---

مجنون چو حدیث عشق بشنید اول بگریست پس بخندید

- ۱۶- شعر سبک عراقی در چند قلمرو قابل بررسی است ؟
۱۷- ویژگی های زبانی شعر سبک عراقی را نام ببرید.
۱۸- مهم ترین ویژگی زبانی سبک عراقی چیست ؟
۱۹- از ویژگی های ادبی شعر سبک خراسانی را بیان نمایید .
۲۰- ویژگی های فکری شعر سبک عراقی را بیان نمایید .
۲۱- ویژگی های فکری سبک خراسانی و عراقی مقایسه کنید .
۲۲- نثر به سبک عراقی در چند قلمرو قابل بررسی است ؟
۲۳- با توجه به سبک عراقی نثر در قلمرو زبانی چه ویژگی های شاخصی دارد ؟

۲۴- عبارات درست و نادرست را مشخص کنید.

الف- در شعر سبک عراقی قصیده از رونق افتاد و غزل عارفانه شد

ب- شعر سبک عراقی از دربار پادشاهان خارج شد.

ج- در شعر سبک عراقی می توان مختصات نو و کهن را در کنار هم دید.

د- پرهیز از زهد ریایی از ویژگی های فکری شعر سبک عراقی است.

۲۵- موارد زیر مربوط به قلمرو زبانی نثر سبک عراقی است. هر یک را به اختصار شرح دهید.

الف- داخل شدن لغات ترکی و مغولی در زبان فارسی

ب- تاریخ نویسی

۲۶- محور فکری دو بیت از ابیات زیر برتری عشق بر عقل است. آن دو بیت را مشخص کنید و به اختصار شرح دهید.

الف- حافظ از باد خزان در چمن دهر مرنج فکر معقول بفرما گل بی خار کجاست

ب- هر که آمد به جهان نقش خرابی دارد در خرابات بگویند که هشیار کجاست

ج- ای نسیم سحر آرامگه یار کجاست منزل آن مه عاشق کش عیار کجاست

د- عاقلان نقطه پرگار وجودند ولی عشق داند که در این دایره سر گردانند

۲۷- براساس ویژگی های فکری سبک خراسانی و عراقی، جدول زیر را کامل کنید.

سبک خراسانی	سبک عراقی
ستایش خرد
.....	آسمانی بودن معشوق
واقع گرایی
رواج روحیه پهلوانی

۲۸- تغییرات سبک خراسانی به عراقی را در حوزه قلمرو زبانی، در موارد زیر بررسی کنید.

الف- به کار گیری می و همی

ب- به کار گیری در و اندر

۲۹- ویژگی فکری هر یک از ابیات زیر را بیان کنید.

الف- خدا را برآن بنده بخشایش است که خلق از وجودش در آسایش است

ب- ما به فلک بوده ایم، یار ملک بوده ایم باز همان جا رویم، جمله که آن شهر ماست

۳۰- کاربرد صنایع ادبی را در عبارات زیر بررسی کنید.

گلستان سعدی فراش باد صبا را گفته که فرش زمردین بگسترد و دایه ابر بهاری را فرموده تا بنات نبات را در مهد زمین بپرورد.

۳۱- معین کنید هر یک از موارد زیر در کدام قلمرو(ادبی= فکری= زبانی) بررسی می شود؟

الف- توجه به علومی از قبیل بیان و بدیع

ب- توجه به صفا و پالایش درون

ج- باز نویسی کتابهای مشکل به نثر ساده

۳۲- شعر زیر را بخوانید و به موارد خواسته شده پاسخ دهید.

هم مرگ بر جهان شما نیز بگذرد هم رونق زمان شما نیز بگذرد

وین بوم محنت از پی آن تا کند خراب بر دولت آشیان شما نیز بگذرد

آب اجل که هست گلو گیر خاص و عام بر حلق و بر دهان شما نیز بگذرد

چون داد عادلان به جهان در بقا نکرد بیداد ظالمان جهان نیز بگذرد

الف- ویژگی فکری فضای حاکم بر شعر را بنویسید.

ب- در بیت آخر یکی از مختصات کهن شعری را بیابید.

ج- یک تشبیه فشرده در شعر پیدا کنید و مشبه و مشبه به آن را بنویسید.

۳۳- با مقایسه دو متن زیر بیان کنید هر متن مربوط به کدام سبک ادبی است؟ سپس دو مورد از ویژگی های هر متن را استخراج کنید.

الف- چون ابرهه را چشم بر عبدالمطلب افتاد، حالی حرمت او را از تخت فرود آمد و بنشست با عبدالمطلب و او را گفت که یا پیر، حاجت خواه. ابرهه چنان دانست که او حاجت خانه خواهد خواست و به دلش اندر بود که اگر حاجت خانه خواهد، بدو بخشد. پس عبدالمطلب گفت که دویست اُشتر از آن من بیاورده اند، بفرمای تا اُشتران من باز دهند. ابرهه گفت دریغا که من نشانی بر پیشانی عبدالمطلب دیده بودم که اگر او از بهر خانه حاجت خواستی من حالی حاجت او را برآوردمی و روا گردانیدمی. ترجمه تفسیر طبری

ب- آورده اند که در ناحیت کشمیر متصدیدی خوش و مرغزاری نزه بود که از عکس ریاحین او پر زاغ چون دم طاووس نمودی و در پیش جمال او دم طاووس به پر زاغ مانستی.
 کلیله و دمنه

۳۴- در سبک عراقی، الفاظ و واژگان فراموش شده و لغات جای آن را گرفته است.

۳۵- درست یا نادرست بودن هر یک از گزینه های زیر را مشخص کنید

الف) در سبک عراقی، زبان شعر ساده تر از سبک خراسانی می شود.
 ب) واژه «یورش» واژه ای مغولی است که در دوره سبک عراقی وارد زبان فارسی شد.
 ج) در سبک عراقی کم کم پیشوند «می» جانشین «همی» می شود.
 د) کتاب «انوار سهیلی» بازنویسی کلیله و دمنه به زبان ترکی است.

۳۶- هر یک از موارد گروه الف را به سبک مربوط به آن در گروه «ب» وصل کنید (توجه: در گروه الف یک مورد اضافی است.)

الف	ب
۱- اعتقاد به قضا و قدر	سبک خراسانی
۲- ستایش خرد و رواج روحیه حماسی	سبک عراقی
۳- تقلید از آثار ادبی گذشتگان	

۳۷- چرا در سبک عراقی، عرفان و تصوف رواج بیشتری پیدا کرد؟

۳۸- سبک خراسانی را با سبک عراقی در قلمرو ادبی مقایسه کنید (سه مورد)

۳۹- در دوره سبک عراقی، کدام نویسندگان، ترکی گویی و ترکی نویسی را در حوزه هرات تشویق می کردند؟

۴۰- دو واژه مغولی که در دوره سبک عراقی وارد زبان فارسی شده و هنوز هم رایج است، نام ببرید

۴۱- چرا در دوره سبک عراقی، از صحت و اطمینان مطالب کاسته شد؟

۴۲- سبک خراسانی و عراقی را در «قلمرو زبانی» با هم مقایسه کنید (سه مورد)

۴۳- سبک خراسانی و عراقی را در «قلمرو فکری» با هم مقایسه کنید (سه مورد)

۴۴- شعر زیر را بخوانید و پاسخ دهید.

خام را جز آتش هجر و فراق کی پزد کی وارهاوند از نفاق
 رفت آن مسکین و سالی در سفر در فراق دوست سوزید از شرر
 پخته شد آن سوخته پس بازگشت باز گرد خانه ای انباز گشت

الف- دو ویژگی زبانی این ابیات را بنویسید .

ب- دو ویژگی ادبی آن را بنویسید.

۴۵- ویژگی زبانی این ابیات فردوسی و حافظ را باهم مقایسه کنید.

الف- چو بشنوی سخن اهل دل مگو که خطاست

سخن شناس نئی جان من خطا اینجاست(حافظ)

ب- اگر جنگ خواهی و خون ریختن براینگونه سختی برآویختن

بگو تا سوار آورم زابلی که باشند با خنجر کابلی(فردوسی)

۴۶- یک تشبیه گسترده در این بیت مشخص کنید

آمد سوی کعبه سینه پر جوش چون کعبه نهاد حلقه در گوش

۴۷- تشبیه را در این بیت مشخص کنید.

کدام دانه در زمین فرو رفت که نرست چرا به دانه انسانیت این گمان باشد

۴۸- دو ویژگی زبانی سبک عراقی را بنویسید

۴۹- علت رواج تاریخ نویسی در این دوره چیست؟

۵۰- در این دوره (قرون هفتم و هشتم) چه تغییراتی در نثر ایجاد شد؟

۵۱- بعد از سقوط بغداد زبان عربی چه وضعیتی یافت؟

۵۲- علت انحطاط فکری این دوره (قرون هفتم و هشتم) چه بود؟

۵۳- در مقابل ویژگی فکری "ستایش خرد و شادی گرایی" در سبک خراسانی، چه ویژگی ای در سبک عراقی وجود دارد؟

* سوالات تستی

۱- کدام یک از موارد، از ویژگی های سبک عراقی نیست؟

(ب) به کارگیری حرف نشانه ی «مر» به همراه مفعول

(الف) «می» اندک اندک جای «همی» را گرفت

(د) لغات فارسی اصیل کم شده است.

(ج) چهار چوب زبان همان چهار چوب سبک خراسانی است.

۲- مهم ترین ویژگی های زبانی سبک عراقی.....

(ب) توجه به علوم ادبی، به ویژه بیان و بدیع است.

(الف) کم شدن لغات فارسی اصیل است.

(د) در هم آمیختگی مختصات نو و کهن است.

(ج) رواج بیشتر تصوف است.

۳- قدیم ترین تاریخ نوشته شده درباره تیمور چه نام دارد؟

(ج) بابرنامه (د) محاکمه اللغتین

(الف) انوار سهیلی (ب) ظفر نامه شامی

۴- کدام یک از واژگان زیر فارسی است؟

الف) یورش	ب) بیلاق	ج) قشون	د) فرهنگ
۵- چه عاملی باعث شده در سبک عراقی از نفوذ زبان عربی کاسته شود؟			
الف) زبان عربی در میان خود اعراب دچار انحطاط شد.			
ب) سقوط بغداد به دست هلاکو خان			
ج) ادبای بزرگ آثار خود را به زبان عربی نمی نوشتند.			
د) هر سه گزینه صحیح است			
۶- کدام یک از آثار زیر به زبان ترکی نوشته شده است؟			
الف) ظفر نامه شامی	ب) بابرنامه	ج) طبقات ناصری	د) تاریخ وصاف
۷- انوار سهیلی از کیست؟			
الف) ملا محسن فیض کاشانی	ب) مجد خوانی	ج) ملا حسین واعظ کاشفی	د) ملا احمد نراقی
۸- نثر کدام کتاب ساده است؟			
الف) تاریخ وصاف	ب) گلستان سعدی	ج) تاریخ جهانگشا	د) ظفر نامه شامی
۹- کتاب انوار سهیلی باز نویسی کدام کتاب است؟			
الف) کلیله و دمنه	ب) طوطی نامه	ج) مرزبان نامه	د) هزار و یک شب
۱۰- کدام یک از اندیشه های زیر از ویژگی های فکری سبک عراقی نیست؟			
الف) بی اعتباری دنیا	ب) اعتقاد به قضا و قدر	ج) رواج روحیه پهلوانی	د) توجه به امور اخروی

۱۱- بعد از سقوط بغداد به دست / در تمام ممالک اسلامی و حتی در میان خود اعراب دچار انحطاط شد. در زبان فارسی نیز از سیطره و نفوذ زبان عربی کاسته شد

الف) تیمور زبان ترکی مغولی ب) هلاکو زبان ترکی مغولی ج) تیمور زبان عربی د) هلاکو، زبان عربی

۱۲- جمله را با گزینه درست کامل کنید «در اندیشه ادیبان این دوره، صنایع ادبی جای تعمق و تفکر را گرفت؛ اما چون استعدادهای بزرگی در این عرصه ندرخشیدند،.....»

الف) بیشتر به ظاهرسازی و به صنایعی مثل معماری، سرودن اشعار ذوقافیتین و از این قبیل روی آوردند.

ب) بیشتر به معنا گرایی روی آوردند و از آرایش لفظی دست برداشتند.

ج) کمتر به به ظاهرسازی و به صنایعی مثل معماری، سرودن اشعار ذوقافیتین و از این قبیل روی آوردند.

د) به صورت اعتدال به ظاهرسازی و به صنایعی مثل معماری، سرودن اشعار ذوقافیتین و از این قبیل روی آوردند.

۱۳- با توجه به قلمرو فکری نثر سبک عراقی کدام جمله صحیح نیست؟

الف) به علت کشتن یا متواری ساختن فضلا و نابودی کتابخانه ها، از صحت و اتقان مطالب کاسته شد.

ب) ضعف و انحطاط فکری این دوره را فرا گرفت.

ج) همچنین به علت بودن استادان بزرگ و از بین رفتن حوزه های علمی، تحقیق و تتبع در بین علما و ادیبان قوت یافت.

د) مدعیان عرفان هم که به اقتضای زمانه با مغولان کنار آمده بودند، اندک اندک اصالت خود را از دست دادند.

۱۴- با توجه به سبک خراسانی کدام قالب شعری از رونق افتاد؟

الف) غزل ب) قصیده ج) مثنوی د) قطعه

۱۵- با توجه به ویژگی های شعر سبک عراقی کدام جمله صحیح نیست؟

- الف) درصد لغات عربی زیاد می شود .
ب) مر در کنار مفعول بیشتر می آید .
ج) همی به جای می به کار می رود .
د) گزینه ب و ج

۱۶- کدام گزینه در مورد ویژگی فکری شعر سبک عراقی صحیح نیست؟

- الف) خرد گرایی و ستایش خرد ب) باور به قضا و قدر ج) ستایش عشق د) بازتاب بیشتر علوم در شعر

۱۷- مهم ترین ویژگی زبانی شعر سبک عراقی چیست؟

- الف) لغات فارسی اصیل قدیم کم شده و جای آنها را لغات عربی گرفته است؛
ب) درهم آمیختگی مختصات نو و کهن است که گاهی در یک شعر کوتاه نیز در کنار هم دیده می شود.
ج) «ایدون، ایدر، انا، ابر و...» بسیار اندک به کار می روند؛
د) واژه «در» به جای «اندر» در حال جایگزین شدن است.

۱۸- کدام ویژگی مختص سبک عراقی است؟

- الف) زمینی بودن معشوق ب) ستایش خرد ج) غم گرایی د) واقع گرایی یا توجه به دنیای بیرون

۱۹- با توجه به متن درس سبک عراقی کدام گزینه در مورد ویژگی های فکری و ادبی آن صحیح است؟

- الف) کاربرد قالب غزل و قصیده در شعر / ادبی
ب) کاربرد قالب غزل هابا مضامین عاشقانه و عارفانه / ادبی
ج) ستایش خرد و خردگرایی / فکری
د) شادی گرایی و توجه به اراده و اختیار / فکری

۲۰- گزینه صحیح را انتخاب کنید .

الف) از دیگر ویژگی های نثر این دوره داخل شدن لغات قبایل مختلف ترک و مغول به زبان فارسی است که در دوره تیمور سرعت رشد آن بیشتر شد؛ اما این جریان در زبان فارسی دیری نپایید
ب) تاریخ نویسی در این دوره به اسلوب دشوار و پیچیده رواج می یابد،

ج) به وجود نیامدن سستی و ضعف در ساخت دستوری جملات نثر از ویژگی های دیگر این دوره است

د) رونق یافتن قالب قصیده و از رونق افتادن غزل های عاشقانه و عارفانه

۲۱- کدام یک از موارد زیر از ویژگی های ادبی سبک عراقی است؟

الف- کم شدن لغات فارسی اصیل ب- افزایش کاربرد غزل

ج- رواج غزل عاشقانه د- در آمیختگی مختصات نو و کهن

۲۲- فضای فکری حاکم بر بیت زیر دلالت بر کدام یک از موارد زیر دارد؟

الف- شبنم عشق خاک آدم گل شد صد فتنه و شور در جهان حاصل شد

ب- پرهیز از زهد ریایی ب- اعتقاد به قضا و قدر

ج- رواج روحیه عرفانی د- ذهن گرایی

۲۳- در شعر سبک عراقی معشوق آسمانی است و این مقام اندک اندک متعالی می شود تا آنجا که گاه با معبود یکی می شود. این ویژگی را در کدام یک از ابیات زیر می توان دید؟

- الف- غمش در نهانخانه دل نشیند
ب- این یک دو دم که مهلت دیدار ممکن است
ج- گوشم به راه تا که خبر می دهد ز دوست
د- پیرهن می بدرم دم به دم از غایت شوق
- ب- نازی که لیلی به محمل نشیند
دریاب کار ما، که نه پیداست کار عمر
صاحب خبر بیامد و من صاحب خبر شدم
که وجودم همه او گشت و من این پیرهنم

۲۴- کدام یک از موارد زیر از ویژگی های زبانی نثر سبک عراقی نیست؟

- الف- ضعیف شدن نثر فنی
ج- روی آوردن به معما پردازی
- ب- سرعت رشد داخل شدن لغات قبایل مختلف در زبان فارسی
د- حاشیه نویسی به نثر ساده بر تاریخ های قدیم

۲۵- عبارات زیر از گلستان سعدی انتخاب شده است. با توجه به ویژگی های سبک عراقی کدام مورد نادرست است؟
گفت: { توانگران } چون ابر آذارند و نمی بارند و چشمه آفتابند و بر کس نمی تابند؛ قدمی بهر خدا نهند و درمی بی من و اذی ندهند.

- الف- اعتقاد به بی اعتباری دنیا
ج- روی آوردن به صنایع ادبی مانند سجع و تشبیه
- ب- افزایش به کار گیری لغات و تعبیرات عربی
د- بیان روحیه اخلاقی و تعلیمی

۲۶- با توجه به ویژگی های سبک عراقی و خراسانی معین کنید متن های زیر به ترتیب ، مربوط به کدام سبک ادبی هستند؟

- الف- هوس آتش داشتی که هر جنازه ای که از آن شهر بیرون بردندی، وی سنگی اندران کوزه افکندی.
ب- قوت طاعت در لقمه لطیف است و صحت عبادت در کسوت نظیف.
ج- انوشیروان به خواب اندر چنان دید که بادی از آسمان بیامدی و ان کوشک(قصر) او را بسوختی.

- الف- خراسانی - خراسانی - عراقی
ج- عراقی - خراسانی - خراسانی
- ب- عراقی - عراقی - خراسانی
د- خراسانی - عراقی - خراسانی

۲۷- کدام گزینه در مورد ویژگی های فکری نثر سبک عراقی غلط است؟

- الف- در این دوره کتاب های عرفانی معتبری نوشته شد.
ب- ضعف و انحطاط فکری این دوره را فراگرفت
ج- عرفا در این دوره به شرح اصطلاحات عرفانی پرداختند
د- در این دوره از صحت و اتقان مطالب کاسته شد

۲۸- کدام گزینه نادرست است؟

- الف- انوار سهیلی اثر واعظ کاشفی است
ب- بابرنامه به زبان ترکی نوشته شده است
ج- کتاب ظفرنامه شامی قدیم ترین کتاب تاریخ ، درباره تیمور است

د- امیر علی شیر نوایی در حوزه ادبی هرات، فارسی گوئی و فارسی نویسی را تشویق می کرد

۲۹- با توجه به پیام های فکری هر بیت، کدام بیت مربوط به سبک عراقی نیست؟

- الف-عقل دیوانه شد آن سلسله مشکین کو؟ دل ز ما گوشه گرفت ابروی دلدار کجاست؟ (برتری عشق بر عقل)
ب-جان بهر غم است و بی غم امکان نبود هر جان که درو غم نبود، جان نبود (غم گرایی)
ج- آنکه مریخ بست پرگارش گوهر سرخ بود در کارش (باز تاب علم نجوم در شعر)
د-شاد زی با سیه چشمان شاد که جهان نیست جز فسانه و باد(شادی گرایی)

۳۰- اعتقاد به قضا و قدر در کدام بیت وجود ندارد؟

- الف-در کوی نیک نامی ما را گذر ندادند گر تو نمی پسندی تغییر کن قضا را
ب- بر خیز تا به عهد امانت وفا کنیم تقصیرهای رفته به خدمت قضا کنیم
ج-مرا مهر سیه چشمان ز سر بیرون نخواهد شد قضای آسمان است این و دیگر گون نخواهد شد
د- مرا روز ازل کاری به جز رندی نفرمودند هر آن قسمت که آن جا رفت، از آن افزون نخواهد شد

۳۱- کدام یک از موارد زیر، جزء ویژگی های زبانی سبک عراقی است؟

- الف)کاهش سادگی و روانی کلام و حرکت به سوی دشواری
ب)کهنه و مهجور بودن بخشی از واژه ها
ج)استفاده از دو نشانه برای یک مضم
د)کمی واژه ها و ترکیبات عربی و بیگانه به جز اصطلاحات دینی)

۳۲- از میان ویژگی های زیر، چند مورد مربوط به ویژگی های فکری سبک عراقی است؟

- فراق/ستایش خرد/باور به اختیار و اراده/بازتاب بیشتر علوم در شعر/رواج روحیه پهلوانی و حماسی
الف)یک ب)دو ج)سه د)چهار

۳۳- کدام گزینه از ویژگی های ادبی سبک عراقی نیست؟

- الف)رواج واوچ گیری قالب غزل و جایگاه تخلص
ب)استفاده از آرایه های ادبی، طبیعی و در حد اعتدال
ج)به کارگیری ردیف های فعلی و اسمی دشوار
د)توجه به صنایعی مانند معماپردازی و ذوقافیتین

۳۴- «کلیله و دمنه» را به انشایی ساده و به زبان دوره خود بازگرداند و آن را نامید .

- الف) امیر علیشیر نوایی - انوار سهیلی
- ب) حمدالله مستوفی - نامه به حیوانات
- ج) نصرالله منشی - نامه به حیوانات
- د) ملّا حسین واعظ کاشفی - انوار سهیلی

۳۵- کدام گزینه از ویژگی های زبانی نثر سبک عراقی نیست؟

- الف) رواج تاریخ نویسی به اسلوب ساده
- ب) ورود لغات ترکی و مغولی به زبان فارسی
- ج) اوج سختی و دشواری نثر فنی در قرن هفتم
- د) سستی و ضعف در ساخت دستوری جملات نثر

۳۶- کدام مورد، از جمله «ویژگی های ادبی» سبک عراقی است؟

- الف) رواج حسّ دینی و ضعف ملیّت گرایی
- ب) واقع گرایی با توجه به دنیای درون
- ج) قافیه وردیف، بسیار ساده است
- د) به علوم «بیان» و «بدیع» توجه شد.

۳۷- کتاب «محبوب القلوب» به چه زبانی نوشته شده و اثر کیست؟

- الف) عربی - سلطان حسین بایقرا
- ب) عربی - امیرعلیشیر نوایی
- ج) ترکی - امیر علیشیر نوایی
- د) فارسی - ظهیر الدین بابر

۳۸- کدام گزینه، از مهم ترین اختصاصات ویژگی های زبانی سبک عراقی است؟

- الف) کاهش سادگی و روانی کلام
- ب) درهم آمیختگی مختصات نو و کهن
- ج) فراوانی لغات و ترکیبات عربی و ورود واژه های ترکی
- د) روی آوردن به تفکر غنایی به جای تفکر حماسی

۳۹- «علت تألیف نشدن آثار عرفانی اصیل» کدام گزینه نیست؟

- الف) رواج آرایه ها و صنایع بی ارزش ادبی
- ب) کنار آمدن طبقه عرفا با قوم مغول
- ج) مدرسه ای کردن عرفان و شرح اصطلاحات
- د) دشوار نشان دادن مفاهیم عرفانی

۴۰- کتاب «مجالس النّفّاس» اثر کیست و به چه زبانی نوشته شده است؟

- الف) سلطان حسین بایقرا - فارسی
- ب) امیر علیشیر نوایی - ترکی

ج) ملّا حسین واعظ کاشفی-عربی

د) سلطان حسین بایقرا-ترکی

۴۱- کدام یک از موارد زیر جزء قلمرو زبانی سبک عراقی نیست؟

الف- زبان همان زبان سبک خراسانی است.

ب- لغات فارسی اصیل کمتر شده و جای آن را لغات عربی گرفته است.

ج- می اندک اندک جای همی را گرفته.

د- واژه های ایدون ، ایدر زیاد به کار می روند.

۴۲- کدام مورد از ویژگیهای مهم زبانی سبک عراقی است.؟

الف- چهارچوب زبان همان سبک خراسانی است.

ب- به جای لغات فارسی اصیل لغات عربی به کار میرفته.

ج- می به جای همی قرار گرفته است.

د- درهم آمیختگی مختصات نو و کهن است.

۴۳- کدام مورد از ویژگیهای ادبی شعر سبک عراقی است؟

الف- کاربرد قصیده بیشتر است.

ب- توجه به علوم ادبی کم شده .

ج- قصیده از رونق الفتاد و غزل رواج یافت.

د- کاربرد قصیده و غزل بیشتر شد.

۴۴- کدام مورد جزء ویژگیهای ادبی سبک عراقی نیست؟

الف- کاربرد بیشتر غزل

ب- توجه به علوم ادبی

ج- خارج نشدن شعر از دربار و عدم رواج غزل

د- کساد شدن قصیده و رونق غزل

۴۵- کدام مورد از ویژگیهای فکری سبک عراقی نیست؟

الف- گاهی معشوق با معبود یکی است .

ب- رواج زهد ریایی

ج- توجه به امور اخروی

د- رواج تصوف

۴۶- کدام گزینه در مورد قلمرو زبانی نثر فارسی سبک عراقی غلط است؟

- الف- نثر فنی در قرن هفتم ضعیف می شود و در قرن هشتم از میان می رود.
- ب- برخی نویسندگان این دوره آثار به نثر ساده را بازنویسی نمودند.
- ج- در این دوره تاریخ نویسی به اسلوب ساده رواج می یابد.
- د- لغات ترکی و مغولی وارد زبان فارسی می شود.

۴۷- کدام گزینه در مورد قلمرو ادبی نثر فارسی در قرن هفتم و هشتم صحیح است؟

- الف- بعد از سقوط بغداد زبان عربی در تمام ممالک اسلامی گسترده می شود.
- ب- ادبای بزرگ آثار خور را به عربی نوشتند.
- ج- ادیبان بیشتر به ظاهرسازی و معماپردازی روی آوردند.
- د- تعمق و تفکر در اندیشه اندیشمندان بیشتر شد.

۴۸- "انوار سهیلی" بازگردانی کدام کتاب در این دوره است؟

- الف- کلیله و دمنه
- ب- مرزبان نامه
- ج- تاریخ جهان گشا
- د- جامع التواریخ

۴۹- کتاب محاکمه اللغتين در این دوره به چه زبانی نوشته شده است؟

- الف- عربی
- ب- فارسی
- ج- ترکی
- د- مغولی

۵۰- قدیمی ترین کتاب تاریخ درباره تیمور چه نام دارد؟

- الف- ظفرنامه شاهی
- ب- تاریخ جهان گشا
- ج- جامع التواریخ
- د- تاریخ وصاف

درس ۵

*سؤالات تشریحی

۱- برای هریک از موارد زیر وزن واژه ی مناسب بنویسید و خوشه هجایی آن را مشخص کنید:

نمی گفت خداوندا نگردی

۲- بیت های زیر را متناسب با پایه های آوایی تفکیک کنید سپس وزن واژه ی هر یک را بنویسید:

من به هر جمعیتی نالان شدم جفت بدحالان و خوشحالان شدم
مسلمانان مرا وقتی دلی بود که با وی گفتمی گر مشکلی بود

۳- بیت های زیر را متناسب با پایه های آوایی تفکیک کنید سپس خوشه های هجایی هر یک را بنویسید:

سحر بلبل حکایت با صبا کرد که عشق روی گل با ما چها کرد

سینه مالا مال درد است ای دریغا مرهمی دل ز تنهایی به جان آمد خدا را همدمی

۴- ابیات زیر را بخوانید و به پرسش ها پاسخ دهید:

مرده بدم زنده شدم گریه بدم خنده شدم دولت عشق آمد و من دئ ولت پاینده شدم

دیده سیر است مرا جان دلیر است مرا زهره شیر است مرا زهره ی تابنر ده شدم

گفت که شیخی و سری پیشرو و راهبری شیخ نی ام پیش نی ام امر تو را بنده شدم

چشمه ی خورشید تویی سایه گه بید منم چون که زدی بر سر من پست و گدازنده شدم

الف- دو مورد از ویژگی های سبک عراقی را در آن بیابید:

ب- دو مورد از ویژگی های فکری ابیات را بنویسید:

۵- خوشه های هجایی بیت "برآشفت ایران و برخاست گرد / همی هر کسی کرد ساز نبرد" در کدام گزینه آمده است؟

۶- پایه های آوایی مصراع اول بیت زیر چیست؟

غمش در نهان خانه ی دل نشیند به نازی که لیلی به محمل نشیند

۷- خوشه های هجایی بیت زیر را تعیین کنید:

گر جان عاشق دم زند آتش در این عالم زند وین عالم بی اصل را چون ذره ها برهم زند

۸- وزن واژه ی کدام بیت فعولن فعولن فعولن فعل است؟

خدایا به خاری مران از درم که صورت نیندد دری دیگرم

خوشا از نی خوشا از نی سرودن خوشا نی نامه ای دیگر سرودن

۹- وزن واژه ی پشتیبان و بادبان چیست؟

۱۰- وزن واژه ی کدام بیت متفاوت است؟ وزن واژه ی آن بیت متفاوت را تعیین کنید و بنویسید:

تا نگردي بی خبر از جسم و جان کی خبر یابی ز جانان یک زمان

بشنو ازنی چون حکایت می کند از جدایی ها شکایت می کند

هر کسی کاو دور ماند از اصل خویش بازجوید روزگار وصل خویش

سحرگه بلبلی آواز می کرد همی نا لید و با گل راز می کرد

۱۱- برای هریک از موارد زیر وزن واژه ی مناسب بنویسید .

الف - می توانم : ب - سردرگمی:

۱۲- خوشه های هجایی و موارد زیر را مشخص کنید.

الف - نمکدان: ب - قابِ طلا

۱۳- برای هریک از وزن واژه های زیر نمونه ی مناسب بیاورید.

الف - فاعلاتن: ب - مفاعلن:

۱۴- بیت زیر را متناسب با پایه های آوایی تفکیک کنید.

«چرا چون لاله خونین دل نباشم که با ما نرگس او سرگران است»

۱۵- پس از تفکیک پایه های آوایی بیت زیر وزن واژه ی هریک را بنویسید.

«به دنبال محمل سبک تر قدم زن مبادا غباری به محمل نشیند»

۱۶- خوشه های هجایی مصراع «هرکه جز ماهی ز آبش سیر شد» را بنویسید.

۱۷- جدول زیر را بنا به بیت «ارغوان جام عقیقی به سمن خواهد داد چشم نرگس به شقایق نگران خواهد شد» کامل کنید .

پایه های آوایی	اَر غَ وَا ن جَا	بِ سَ مَن خَا	هَدَ دَا د
		بِ شَ قَا یِق	هَدَ شُد

۱۸- در جدول زیر طبق پایه های آوایی خوشه های هجایی مناسب بنویسید.

پایه های آوایی	چُ دَر یَا	یِ خُون شُد	هَ مِ دَش	تُ رَا غ
خوشه های هجایی				

۱۹- بنا به پایه های آوایی در جدول زیر وزن واژه مناسب بنویسید

پایه های آوایی	مَ رَا دَر دِل	دِ رَخ تِ مِه	رَ بَا نِی
	بِ چِ مَا نِد	بِ سَر وِ بُو	س تَا نِی
وزن واژه			

۲۰- بنا به بیت «دیده ی سیر است مرا، جان دلیر است مرا - زهره شیر است مرا، زهره ی تابنده شدم» جدول زیر را کامل کنید .

پایه های آوایی		جَا نِ دَلِی	
	زَه رِ یِ شِی		بَن دِ شُ دَم
وزن واژه			
خوشه های هجایی			

۲۱- پایه های آوایی بیت زیر را بنویسید.

ار باد صبا دم تو جوید با خاک زمین غم تو گوید

۲۲- خوشه های هجایی بیت زیر را بنویسید.

باران اشکم می دود وز ابرم آتش می جهد با پختگان گوی این سخن ، سوزش نباشد خام را

۲۳- وزن واژه ی بیت زیر را بنویسد .

اگر مرد عشقی کمی خویش گیر وگر نه ره عافیت پیش گیر

۲۴- با توجه به علامت های هجایی نام وزن واژه ها را بنویسید.

الف (U _ _) ب (U _ _ _) ج (_ U _ _) ه (_ _ U _)

ب (فعلاتن

الف) مفاعیلن

* سوالات تستی

- ۱- کدام گزینه معادل «مفاعیلن» است؟
 الف) تن ت تن تن ب) ت تن تن تن پ) تن تن تن تن ت) ت تن تن تن
- ۲- کدام گزینه نمی تواند در آخر مصرع و ادامه ی پایه های آوایی باشد؟
 الف) U _ _ _ ب) U _ _ U پ) _ _ U _ ت) U _ _
- ۳- کدام مصرع با بقیه هم وزن نیست؟
 الف) روز ها گر رفت گو رو پاک نیست
 پ) بت خود را بشکن خوار و ذلیل
 ب) دید موسی یک شبانی را به راه
 ت) بود شاهی در زمانی پیش از این
- ۴- خوشه های هجایی بیت ، در کدام گزینه آمده است؟
 «چو غلتید در خاک آن ژنده فیل - بزد بوسه بر دست او جبرئیل»
 الف) U _ _ _ ب) U _ _ U پ) _ _ U _ ت) U _ _ U
- ۵- پایه های آوایی مصرع با مصرع های دیگر کاملاً یکسان نیست؟
 الف) از درون من نجست اسرار من
 پ) من از بیگانگان هرگز ننالم
 ب) باز فرمود او که اندر قضا
 ت) از تقیرم مرد وزن نالیده اند
- ۶- وزن واژه ی کدام گزینه با بقیه متفاوت است؟
 الف) می سرودم ب) صابرائی
 پ) برنگردم ت) پاره پاره
- ۷- کدام گزینه نمی تواند خوشه های آوایی «خبر آورد این» باشد؟
 الف) U U _ _ ب) U _ _ _ پ) _ _ _ U ت) U _ _ U
- ۸- در کدام گزینه وزن واژه خوشه هجایی ، یکی ایست؟
 الف) مفاعیلن : U _ _ U
 ب) فعلاتن : _ _ _
 پ) مستفعِلن : _ U _ _
 ت) مفتعلن : _ U _ U
- ۹- شکل صحیح پایه های آوایی مصرع در کدام گزینه آورده است؟
 «روزگار است این که گه عزت دهد گه خوار دارد»
 الف) رو ز گا رست | این کِ گه عِز | زت د هَد گه | خار دارد
 ب) رو ز گا رس | تین کِ گ عِز | زت د هَد گه | خار دارد
 پ) رو ز گا رس | تین کِ گه عِز | زت د هَد گه | خار دارد
 ت) رو ز گا رس | تین کِ گه ع | زت د هَد گه | خار دارد
- ۱۰- پایه های آوایی در کدام، نادرست است؟
 الف) جان به لب داریم و همچون صبح خزانیم ما
 جان ب لب دا | ریم و هم چُن | صبح خن دان | یم ما
 ب) پشت چون آینه بر دیوار حیرت داده ایم
 پشت چُن آ | بی ن بر دی | وار جی رت | داد ایم
 پ) تانگردی بی خبر از جسم و جان
 تا ن گردی | بی خ بر آز | جس مُ جان
 ت) گر جان عاشق دم زند آتش در این عالم زند
 گر جان عا | شق دم ز ند | آتش د رین | عالم ز ند

۱۱- خوشه آوایی (-- U -) معادل کدام وزن واژه است؟

- ۱ - مفعَلن ۲ - فاعلاتن ۳ - مستفعلن ۴ - مفاعیلن

۱۲- « کتابِ من » از نظر وزن واژه با کدام گزینه برابر است؟

- ۱ - سیمای تو ۲ - چشمان من ۳ - انجمن ها ۴ - صدای ما

۱۳- خوشه ی آوایی « مفاعیلن » کدام گزینه است؟

- ۱ - U - - - ۲ - UU - - ۳ - U - U - ۴ - U - - U -

۱۴- خوشه ی آوایی « تیسّم » در کدام گزینه است؟

- ۱ - - - - ۲ - UU - ۳ - U - ۴ - U - -

۱۵- کدام گزینه هم وزن بیت « کسی نیک بیند به هر دو سرای - که نیکی رساند به خلق خدای » است؟

- ۱ - مرا که گه به دردی یاد می کن که دردت مرهم جان می نماید
 ۲ - هرکسی را سیرتی بنهاده ام هرکسی را اصطلاحی داده ام
 ۳ - گفتم غم تو دارم گفتا غمت سرآید گفتم که ماه من شو گفتا اگر برآید
 ۴ - همی برخوشید و فریاد خواند جهان را سراسر سوی داد خواند

۱۶- در جدول زیر کدام پایه های آوایی نادرست است ؟

پایه های آوایی	گَ رَتِ زِ دَس	ت بَ را یَد	چو نَخ ل با	ش کَ ریم
خوشه های هجایی	- U - U	- - U U	- U - U	- U U
شماره	۱	۲	۳	۴

- ۱ - ۴ ۲ - ۳ ۳ - ۲ ۴ - ۱

۱۷- وزن واژه های بیت « آینه ار نقش تو بنمود راست - خود شکن آینه شکستن خطاست » در کدام گزینه درست است ؟

- ۱ - مفاعِلن مفاعِلن فاعِلن ۲ - مستفعلن مستفعلن فعولن
 ۳ - مفاعیلن مفاعیلن فعولن ۴ - مفعَلن مفعَلن فاعِلن

۱۸- با توجه به بیت « دل می رود ز دستم صاحبِ دلان خدارا - دردا که راز پنهان خواهد شد آشکارا » در جدول زیر کدام پایه های آوایی نادرست است؟

پایه ی آوایی	دِل می رَ وَد	زِ دَس تَم	صا جِبِ دِ لان	خُ دا را
	دَر دا کِ را	زِ پِن هان	خا هِدِ شُدْ آ	ش کا را
شماره	۱	۲	۳	۴

- ۱ - ۲ ۲ - ۴ ۱ - ۳ ۳ - ۴

۱۹- خوشه هجایی (U / - - - U / - - - U / - - -) مربوط به کدام گزینه است؟

- ۱ - اگر کاری کنی مزدی ستانی چو بیماری یقین بی مزد مانی

۲- مرا در منزل جانان چه امن عیش چون هر دم جرس فریاد می دارد که بربندید محمل ها

۳- الهی سینه ای ده آتش افروز در آن سینه دلی وان دل همه سوز

۴- از نظرت کجا رود و برود تو همرهی رفت و رها نمی کنی ، آمد و ره نمی دهی

۲۰- وزن واژه (فعولن فعولن فعولن) مربوط به کدام گزینه است؟

۱- هر آن کس که بر دزد رحمت کند به بازوی خود کاروان می زند

۲- مرا مادرم نام مرگ تو کرد زمانه مرا پتک ترگ تو کرد

۳- اگر تو ز آموختن سر نتابی سر تو بچوید همی سروری را

۴- مگردان سر از دین و از راستی که خشم خدا آورد کاستی

۲۱- وزن واژه کدام گزینه با دیگر گزینه ها متفاوت است؟

الف) عجب نیست از گل که خندد به سروی که در این چمن پای در گل نشیند

ب) به دنبال محمل چنان زار گریم که از گریه ام ناقه در گل نشیند

ج) تو کجایی تا شوم من چاکرت چارقت دوزم کنم شانه سرت

د) به سبزه درون لاله ی نو شکفته عقیق است گویی به پیروزه اندر

۲۲- خوشه های هجایی کدام گزینه برابر با _ _ U _ می باشد؟

الف) به تو حاصلی ندارد غم روزگار گفتن که شبی نخفته باشی به دراز نای سالی

ب) هر که تامل نکند در جواب بیشتر آید سخنش نا صواب

ج) ای ساریبان آهسته ران کارام جانم می رود وان دل که با خود داشتیم با دل ستانم می رود

د) ای غنچه ی خندان چرا خون در دل ما می کنی خاری به خود می بندی و مارا ز سر و می کنی

۲۳- کدام بیت با ابیات دیگر در یک گروه وزن واژه قرار نمی گیرد؟

الف) با عقل گشتم همسفر یک کوچه راه از بی کسی شد ریشه ریشه دامنم ، از خار استدلال ها

ب) ای که از کلک هنر ، نقش دل انگیز خدایی حیف باشد مه من ، کاین همه از مهر جدایی

ج) پیشانی عفو تو را پر چین نسازد جرم ما آیینه کی بر هم خورد از زشتی تمثال ها

د) با من بگو تا کیستی ؟ مهری بگو ، ماهی بگو خوابی ؟ خیالی ؟ چیستی ؟ اشکی بگو ، آهی بگو

۲۴- همه ابیات به جز بیت گزینه با بیت (برآمد قیر گون ابری ز روی نیلگون دریا چو رای عاشقان گردان چو طبع بیدلان شیدا) وزن واژه شان یکسان می باشد.

الف) مرا در منزل جانان چه امن عیش چون هر دم جرس فریاد می دارد که بربندید محمل ها

ب) سپردم به تو دل ، ندانسته بودم که تو بی وفا در جفا تا کجایی

ج) نسیم صبح را گفتم که با او جانبی داری که با او جانبی داری که از آن جانب که او باشد صبا عنبر فشان آید

- ۲۵- بیت (کرده گلو پر ز باد قمری سنجاب گوش کبک فرو ریخته مشک به سوراخ گوش) با کدام بیت در یک گروه وزن واژه قرار می گیرد؟
- الف (دیشب گله زلفش با باد همی کردم گفتا: غلطلی بگذر زین فکرت سودایی
ب) نسیم صبح را گفتم که با او جانیی داری کز آن جانب که او باشد صبا عنبر فشان آید
ج) بار غمت می کشم ، وز همه عالم خوشم گر نکند التفات یا نکند احترام
د) چون است حال بستان ای باد نو بهاری کز بلبلان برآمد فریاد بی قراری

درس ۶

* سوالات تشریحی

۱- در بیت زیر، واژه «سر» کدام حقیقی و کدام مجازی است؟ طاقت سر بریدنم باشد وز حبیبم سر بریدن نیست
۲- هر یک از واژه‌های زیر را در معنی مجازی به کار ببرید. الف) خورشید ب) شهر
۳- چرا واژه «زبان» در بیت زیر مجاز است؟ قرینه آن چیست؟ برآشفت عابد که خاموش باش تو مرد زبان نیستی گوش باش
۴- در عبارت زیر کدام واژه، قرینه مجاز است؟ دیدم نفسم در نمی‌گیرد و آتشم در هیزم تو اثر نمی‌کند.
۵- ثابت کنید در بیت زیر، واژه «جهان» مجاز است. جهان انجمن شد بر تخت اوی فروماند از فره و بخت اوی
۶- در بیت زیر، واژه‌های مجاز را مشخص کنید. حاجت‌گه جمله جهان اوست محراب زمین و آسمان اوست
۷- در بیت زیر، معنی حقیقی واژه مجاز را بنویسید. تهمتن‌گر اندر کمان راند زود بدان سان که سیمرخ فرموده بود
۸- در بیت «ستاره‌ای بدرخشید و ماه مجلس شد/ دل رمیده ما را انیس و مونس شد» کدام واژه، اشتراک مجاز و استعاره دارد؟
۹- در بیت «بر قدم او قدمی می‌کشید/ وز قلم او رقمی می‌کشید» قلم مجاز از چیست؟ قرینه آن را بنویسید.
۱۰- در بیت زیر، آیا واژه‌ای در معنای مجازی به کار رفته است؟ گره شیر است در برابر موش لیک موش است در مصاف پلنگ

۱۱- معنی مجازهای مشخص شده را از میان کلمات ذکر شده انتخاب کنید. (۲ واژه اضافه است)

«قصد - جرئت - مردم - خشم - انگشتی - نویسنده - قدرت»

الف) بر صفرای خویش برنیامدم.

همی هر کسی کرد ساز نبرد

ب) بر آشفته ایران و برخاست گرد

چه خیال ها گذر کرد و گذر نکرد خوابی

پ) سر آن ندارد که امشب برآید آفتابی

ت) دهخدا قلم خوبی داشت.

ث) این پیر بر حق ، دل کسب این منصب را دارد.

۱۲- قرینه را در مجاز های به کار رفته نشان دهید.

که گاه گاه بر او دست اهرمن باشد

الف) من آن نگین سلیمان به هیچ نستانم

ب) ماه دشت لاله ها را روشن کرده بود.

دامن گوهر بیار بر سر مجلس بیار

پ) دفتر فکرت بشوی ، گفته سعدی بگوی

۱۳- در مصراع «دست در حلقه آن زلف دوتا نتوان کرد» واژه «.....» در معنای «نانهاده» کاربرد دارد.

۱۴- در بیت زیر ، دو واژه «حلق» و «.....» به ترتیب ، مجاز از «.....» و «.....» هستند.

« گر نبندی زین سخن تو حلق را آتشی آید بسوزد خلق را » (مولوی)

۱۵- سروده زیر را بخوانید ؛ سپس جدول را کامل کنید.

که در پای این گل بود خارها

فریب جهان را مخور ، زینهار

بهل (رها کن) گر بگیرند بیکارها (علامه طباطبائی)

پیای بکش جام و سرگرم باش

واژه	مفهوم نانهاده	قرینه
گل
.....
جام

۱۶- مفهوم «مجاز» های مشخص شده را بنویسید.

حالی چشم جهانی ، نگران من و دوست (سایه)

الف) روزگاری شد و کس مرد ره عشق ندید

(سهراب سپهری)

ب) راه می بینم در ظلمت ، من پر از فانوسم

(فرخی یزدی)

دسته سنبل ، مدام از شانه پا انداز دارد

پ) نازم آن سرو خرامان را که از بس ناز دارد

(سعدی)

چه خیال ها گذر کرد و گذر نکرد خوابی

ت) سر آن ندارد امشب که برآید آفتابی

۱۷- در هر بیت و عبارت ، «مجاز» را بیابید و مفهوم آن را بنویسید.

- الف) نشست و لولو از نرگس همی ریخت
بدان آب از جهان ، آتش برانگیخت (نظامی)
- ب) فصل گل می گذرد ، هم نفسان بهر خدا
بنشینید به باغی و مرا یاد کنید (ملک الشعرای بهار)
- پ) برآشفت عابد که خاموش باش
تو مرد زبان نیستی ، گوش باش (سعدی)
- ۱۸- در بیت زیر ، کدام واژه مشخص شده ، در معنای حقیقی (نهاده) کاربرد دارد و کدام «مجاز» است؟ در هر «مجاز» ، «قرینه» را مشخص کنید.
- _____ گلا و تازه بهارا ، تویی که عارض تو
طراوت گل و بوی بهار من دارد (سعدی)
- ۱۹- واژه های زیر را در معنی نانهاده (مجازی) به کار ببرید.

چشم:

قلم:

ستاره:

۲۰- معنای واژه «جام» را در دو مصراع زیر مقایسه کنید و درباره «حقیقت» یا «مجاز» بودن آن با ذکر دلیل توضیح دهید.

الف) از جام عشق بین ، همه باغ و بهار ، مست

ب) جام می و خون دل ، هر یک به کسی دادند

* سوالات تستی

۱- در کدام بیت صنعت «مجاز» به کار رفته است؟	
۱) کمان به زه را به بازو فکند	به بند کمر بر بزد تیر چند
۲) خروشید کای مرد رزم آزمای	هماوردت آمد مشو باز جای
۳) بیامد که جوید ز ایران نبرد	سر هم نبرد اندر آرد به گرد
۴) به گرز گران دست برد اشکیوس	زمین آهنین شد سپهر آنوس
۲- در کدام گزینه از صنعت «مجاز» استفاده نشده است؟	
۱) او تمام کاسه را خورد.	۲) دنیا از زورگویی بیزار است.
۳) مغز مهم ترین بخش عصبی است.	۴) من دل این کار را ندارم.
۳- در کدام گزینه مجاز درست مشخص نشده است؟	
۱) خروشید و مژگان پر از آب کرد.	۲) جهان را سراسر سوی داد خواند.
۳) دل من رای تو دارد، سر سودای تو دارد.	۴) به یک نعره، کوهی ز جا برکنند.

۴- در بیت زیر کدام کلمه، دارای صنعت ادبی «مجاز» است؟			
«پند من بشنو به جز با نفس شوم بد سرشت	با همه عالم مدارا کن، کمال این است و بس»		
(۱) پند	(۲) عالم	(۳) کمال	(۴) نفس
۵- در عبارت «دیدم که نفسم در نمی‌گیرد و آتشم در هیزم تر اثر نمی‌کند» کلمه «نفس» به قرینه کدام قسمت از متن مجاز است؟			
(۱) دیدم	(۲) آتش	(۳) در نمی‌گیرد	(۴) هیزم
۶- در بیت زیر، کدام آرایه ادبی وجود دارد؟			
«زمال و جاه ندارد تمتعی هرگز	کسی که بازوی ظلم و سر ستم دارد»		
(۱) مجاز	(۲) سجع	(۳) تشبیه	(۴) ایهام
۷- کدام گزینه در بیت زیر مجاز است؟			
«محتاج قصه نیست، گرت قصد خون ماست	چون رخت از آن توست به یغما چه حاجت است»		
(۱) محتاج و قصد	(۲) رخت و حاجت	(۳) یغما و قصه	(۴) رخت و خون
۸- «سر» در کدام گزینه معنی مجازی ندارد؟			
(۱) سر هم نبرد اندر آرد به گرد	(۲) زبان خامه ندارد سر بیان فراق		
(۳) سر ما نداری سر خویش گیر	(۴) سر آن ندارد امشب که برآید آفتابی		
۹- «قلم» در عبارت زیر متناسب با کدام گزینه به کار رفته است؟			
«تغییر قلم هنگام ملال و خستگی، مثل عوض کردن اسب‌های یدک است در طول منزل‌ها و امتداد مسافت‌ها»			
(۱) استعاره	(۲) کنایه	(۳) مجاز	(۴) تلمیح
۱۰- در بیت زیر کدام یک از علایق مجاز دیده می‌شود؟			
«پیش دیوار آن چه گویی، هوش دار	تا نباشد در پس دیوار گوش»		
(۱) لازمیّه	(۲) محلیّه	(۳) کلیّه	(۴) جزئیّه
۱۱- «عالمی» در بیت زیر دارای کدام علاقه مجاز است؟			
«دل عالمی بسوزی چو عذار برفروزی	تو از این چه سود داری که نمی‌کنی مدارا»		
(۱) آلیّه	(۲) سببیّه	(۳) لازمیّه	(۴) محلیّه

۱۲- زبان در بیت زیر، متناسب با کدام گزینه به کار رفته است؟

«برآشفَت عابد که خاموش باش تو مرد زبان نیستی گوش باش»

- (۱) استعاره (۲) تشبیه (۳) مجاز (۴) تلمیح

۱۳- در کدام گزینه، بیشترین مجاز دیده می‌شود؟

- (۱) از دست و زبان که برآید کز عهدۀ شکرش به درآید
 (۲) هرگز وجود حاضر غایب شنیده‌ای من در میان جمع و دلم جای دیگر است
 (۳) پیش دیوار آن چه گویی، هوش دار تا نباشد در پس دیوار گوش
 (۴) هر گه که دل به عشق دهی خوش دمی بود در کار خیر حاجت هیچ استخاره نیست

۱۴- مفهوم مجازی کدام کلمه مشخص شده، درست آمده است؟

- (۱) وقت آن شد که به گل، حکم شکفتن بدهی ای سرانگشت تو آغاز گل افشانی‌ها (دست)
 (۲) اسب سفید وحشی، مشکن مرا چنین بر من نگیر خنجر خونین چشم خویش (نگاه)
 (۳) فتاده بر سر من فکرهای دور و دراز بر آن سرم که کنم سوی آسمان پرواز (اندیشه)
 (۴) هر که او شعر مرا خرده گرفت بیشتر من قلمش بستایم (مقام)

۱۵- در سروده زیر، کدام واژه، در «معنای حقیقی» خود به کار رفته است؟

- منت سدره و طوبی ز پی سایه مکش که چو خوش بنگری ای سروروان این همه نیست
 دولت آن است که بی خون دل آید به کنار ورنه با سعی و عمل، باغ جنان این همه نیست
 (۱) سایه (۲) سرو (۳) دولت (۴) سدره

۱۶- با توجه به بیت زیر، واژه «سر» در مصراع اول و دوم، به ترتیب در معنای «.....» و «.....» کاربرد دارد.

- «من اول که این کار در سر داشتم دل از سر به یک بار برداشتم» (سعدی)
 (۱) نانهاده - نانهاده (۲) نهاده - نانهاده (۳) نانهاده - نهاده (۴) نهاده - نهاده

۱۷- در کدام گزینه «مجاز» با علاقه «مشابهت» به کار رفته است؟

- (۱) آه از آن جور و تطاول که در این دامگه است آه از آن سوز و نیازی که در آن محفل بود (حافظ)
 (۲) به کسی، هر نفسی، الفت نتوان کرد ای دل چون کیوتر منشین بر لب بام کس (سلیم)
 (۳) توانگر که باشد زرش زیر خاک ز دزدان بود، روز و شب، ترسناک (نظامی)
 (۴) خسروی، کار گدایی، کی بود؟ این به بازوی چو مایی کی بود؟ (عطار)

۱۸- در شعر زیر، همه واژه‌ها به جز در معنای «نانهاده» آمده‌اند.

سقله چو جاه آمد و سیم و زرش سیلی خواهد به ضرورت سرش

آن شنیدی که حکیمی چه گفت؟ مور همان به که نباشد پرش (سعدی)

(۱) سیم (۲) سیلی (۳) سر (۴) جاه

۱۹- در بیت «جهانی در پی ات مفتون به جای اشک گریان، خون / عجب می دارم از هامون که چون دریا نمی باشد»، کدام واژه می تواند برای مفهوم نانهاده واژه «جهان»، «قرینه» باشد؟

(۱) هامون (۲) مفتون (۳) دریا (۴) خون

۲۰- در بیت زیر، کدام واژه ها «مجاز» محسوب می شوند؟

«هر شب که فلک ز آن مه بی مهر سخن گفت یک شهر به فریاد ز فریاد من آمد» (فروغی بسطامی)

(۱) مهر - شهر (۲) شب - بی مهر (۳) شهر - شب (۴) فلک - بی مهر

۲۱- همه گزینه ها دارای مجاز با علاقه شباهت است به جز گزینه

(۱) در مملکت چو غرش شیران گذشت و رفت این عوعو سگان شما نیز بگذرد

(۲) بادی که در زمانه بسی شمع ها بکشت هم بر چراغدان شما نیز بگذرد

(۳) زین کاروان سرای بسی کاروان گذشت ناچار کاروان شما نیز بگذرد

(۴) هر که با پولاد بازو پنجه کرد ساعد مسکین خود را رنجه کرد

۲۲- واژه «عالم» در همه گزینه ها معنی «مجازی» دارد، به جز گزینه

(۱) ای ز عشقت عالمی را روی در آوارگی دیدمت یک بار، از آن شد کار دل یکبارگی

(۲) دل عالمی ز جا شد ز تجلی جمالت دو جهان به هم برآمد ز کرشمه غریبت

(۳) عالمی را با وفاق و سربلندی می توان ساخت.

(۴) دل عالمی بسوزی چو عذار برفروزی تو از این چه سود داری که نمی کنی مدارا؟

۲۳- در بیت زیر کدام واژه به صورت «مجاز» به کار نرفته است؟

دلا تا کی در این زندان فریب این و آن بینی یکی زین چاه ظلمانی برون شو تا جهان بینی

(۱) زندان (۲) فریب (۳) جهان (۴) چاه

درس ۷

* سوالات تشریحی

۱- دوجریان شعری در قرن دهم را به اختصار معرفی کنید.

پاسخ: الف - شعر فصیح بابا فغانی که به طور طبیعی، شعر حافظ را به سوی سبک دوره ی بعد، هندی می کشاند

ب - مکتب وقوع که محصول چاره اندیشی شاعران برای رهایی از تقلید بود که البته چندان موفق نبود.

۲- به چه دلیل در دوران تسلط سبک عراقی، زبان فارسی رشد چندانی نداشت؟

پاسخ: به دلیل سیطره ی دراز مغول و تیموریان بر سرزمین ایران و ویرانی هایی که در همه ی زمینه ها و ابعاد به بار آوردند.

۳- چرا در قرن دهم شاعران برای ادامه ی حیات سبک عراقی احساس نگرانی کردند؟

پاسخ: شاعران دریافتند که این سبک از واقعیت دور شده و کاملاً جنبه ی ذهنی پیدا کرده است و با ادامه ی پایبندی به سنن ادبی نابود می شود.

۴- ادیبان در قرن دهم چه تدبیری برای حفظ سبک عراقی اندیشیدند؟

پاسخ: روی آوردن به مضامین اجتماعی و انتقاد های سیاسی که به دلیل سابقه و نقش قالب غزل، در آن نمی گنجید.

۵- چرا در قرن دهم شاعران به دربار هند روی آوردند؟

پاسخ: به دلیل بی مهری شاهان صفوی به شاعران و ادب نوازی سلاطین هند.

۶- وضعیت زبان و فرهنگ فارسی در هندوستان را شرح دهید.

پاسخ: فرهنگ و زبان هند از فرهنگ و زبان ایرانی تاثیر می پذیرفت- ادبا و فضایل هندوستان به زبان فارسی شعر می سرودند و در دربار هند زبان فارسی رواج بسیار داشت به طوری که تا زمان سلطه ی انگلستان، زبان رسمی آن دیار بود.

۷- شاهان صفوی چگونه بر رواج زبان فارسی و شعر تاثیر گذاشتند؟

پاسخ: هر چند شاهان صفوی بیشتر در ترویج زبان ترکی نقش به سزایی داشتند ولی همواره از سرودن شعر به زبان فارسی استقبال کردند و بسیاری از آن ها به دلیل داشتن مقام رهبری و شیخی بر خود لازم می دیده اند که از شعر پارسی حمایت کنند و جایگاه فرهنگی خود را حفظ کنند. از طرفی آن ها همواره با دربار عثمانی در رقابت بوده اند، و این امر موجب شد که آن ها نیز چون پادشاهان عثمانی، از شعر و شاعران حمایت کنند.

۸- مضامین رایج شعری در دوران حکومت صفوی چه بود؟ توضیح دهید.

پاسخ: شاهان صفوی به اشعار مدحی و عاشقانه بی توجه بودند و شاعران نیز برای اینکه بتوانند جایگاهی به دست آورند، شروع به سرودن اشعاری با مضامین پند و اندرز، توصیف و بیان امور طبیعی و آوردن مضامین کهن در قالب زبان جدید کردند.

۹- در قرن یازدهم کدام دسته از شاعران و به چه دلیل راهی دیار هند شدند؟

پاسخ: شاعران مدیحه سرا- زیرا در دربار ایران به اشعار مدحی توجهی نمی شد و در دربار هند به رسم سلاطین قدیم بازار قصیده و مدح همچنان رونق داشت.

۱۰- در قرن یازدهم چه عواملی موجب روی آوردن گروه های مردم به شعر شد؟

پاسخ: وابسته نبودن شعر به دربار و از بین رفتن طبقه ی شاعران مدیحه سرا

۱۱- ویژگی شعر کلیم کاشانی را بنویسید.

۱۲- لقب کلیم کاشانی چه بود؟ چرا

۱۳- علت این که در قرن یازدهم همه گروهها حق ادعای شاعری داشتند چه بود؟

۱۴- دو تن از مفاخر هنر در قرن دهم را نام ببرید.

۱۵- دلیل شهرت بابافغانی چیست؟

۱۶- چرا شاعران در قرن دهم به دربارهای هند روی می آوردند؟

۱۷- کدام شهرها از کانونهای مهم شاعران، هنرمندان و دانشمندان به شمار می رفتند؟

۱۸- ویژگی عمده شعر بیدل را بنویسید.

۱۹- پیامد بی توجهی به شعر ستایشی در ایران چه بود؟

۲۰- دو جریان شعری را در قرن دهم بررسی کنید.

۲۱- درست یا نادرست بودن هر یک از گزینه های زیر را مشخص کنید.

- الف - شاعران در نیمه دوم قرن دهم تشخیص داده بودند که سبک هندی از واقعیت دور شده و کاملاً جنبه تخیلی و ذهنی یافته است.
ب - شاهان گورکان هند به زبان فارسی سخن میگفتند. زبان فارسی تا پایان حاکمیت استعمار انگلیس زبان رسمی آن دیار بود.

۲۲- جاهای خالی را با کلمات مناسب تکمیل کنید.

- الف - همزمان با رشد ادبیات در هند، اصفهان نیز از دیدگاه ادبی توسعه یافت و تبدیل به شد.
ب - به کار بردن مضموی های ادبی ابداعی در شعر باعث شده به او لقب (خالق المعانی ثانی) بدهند.
ج - را خداوندگار مضامین تازه شعری دانسته است.
د - از شعرای مذهبی قرن دهم است که ترکیب بند (باز این چه شورش است) را سروده است.

۲۳- شعر باباقعانی شیرازی از چه جنبه هایی مشهور است؟

۲۴- شاخصه اصلی شعر وحشی بافقی کدام است؟

۲۵- حکومت صفوی به کدام انواع شعری بی توجه بودند؟

۲۶- ویژگی عمده شعر بیدل کدام است؟

۲۷- چه عواملی باعث شده بود تا در دوره صفویان هر کس به اندازه خود به امور فرهنگی بپردازد؟

۲۸- دو دلیل عزیمت شاعران به شبه قاره هند در قرن دهم چه بود؟

۲۹- دو جریان شعری قرن دهم عصر حکومت تیموریان را تشریح کنید؟

۳۰- رابطه فرهنگ هند و فرهنگ ایران در قرن دهم به چه صورت بود؟

۳۱- چه مسایلی باعث شد تا بطور کلی شعر و شاعری و هنر و معماری در عصر صفویان در قرن دهم مورد توجه قرار گیرد؟

۳۲- شاعران قرن یازدهم در حکومت صفویه به کدام امور بیشتر توجه داشتند؟

۳۳- معروفترین و پرکارترین شاعر فارسی زبان کیست شهرت او در چه قالب شعری است؟

۳۴- چه ویژگی به غزل های کلیم کاشانی لطف ویژه بخشیده است؟ و او به چه لقبی مشهور شده است؟

۳۵- چه امکاناتی باعث شد که مردم در قرن یازدهم به امور فرهنگی از جمله ادبیات بپردازند؟

۳۶- بی توجهی حکومت صفوی به شعر ستایشی و درباری و عاشقانه های زمینی چه چیز را موجب شد؟

۳۷- سبک شعری و شاخصه ی اصلی شعر های وحشی بافقی را بنویسید

۳۸- چه عواملی باعث توجه به اموری مثل شعر و شاعری و معماری و انواع هنر ها در دوره صفوی شد؟

۳۹- با رشد ادبیات کدام شهر ایران به مادر شهر مبدل شد چرا؟

۴۰- چگونه زبان فارسی در هند همه گیر و رسمی شد؟

۴۱- سبک عراقی در چه قرنی به اوج خود رسید؟

۴۲- دو جریان شعری قرن دهم را نام ببرید.

۴۳- درست و نادرستی عبارات زیر را مشخص کنید .

الف) سیطره دراز مدت مغولان و تیموریان بر سرزمین ایران و ویرانی ها در همه ابعاد به جز دانش فرهنگ و ادبیات را تحت الشعاع خود قرار داد .

نادرست درست

ب) سبک عراقی در نیمه دوم قرن دهم به اوج خود رسید و سبک شاعران کاملاً جنبه ذهنی و تخیلی دارد .

نادرست درست

۴۴- دو جریان شعری قرن دهم را توضیح دهید .

۴۵- هر یک از توضیحات زیر مربوط به کدام از شعرای ستون روبرو است ؟ (یک مورد از شعرا اضافی است)

الف) سبک شعری اش حد واسط سبک دوره عراقی و هندی است و واقع گرایی شاخصه اصلی آن است

محتشم

ب) معروف ترین شاعر سبک هندی و از پرکارترین شاعران زبان فارسی است .

وحشی بافقی

پ) وی با به کاربردن مضمون های ابداعی فراوان لقب «خالق المعانی» گرفت .

صائب تبریزی

کلیم کاشانی

۴۶- کدام ویژگی شعری صائب در بیت زیر آشکار است ؟

آدمی پیر چو شد حرص جوان می گردد خواب در وقت سحرگاه گران می گردد

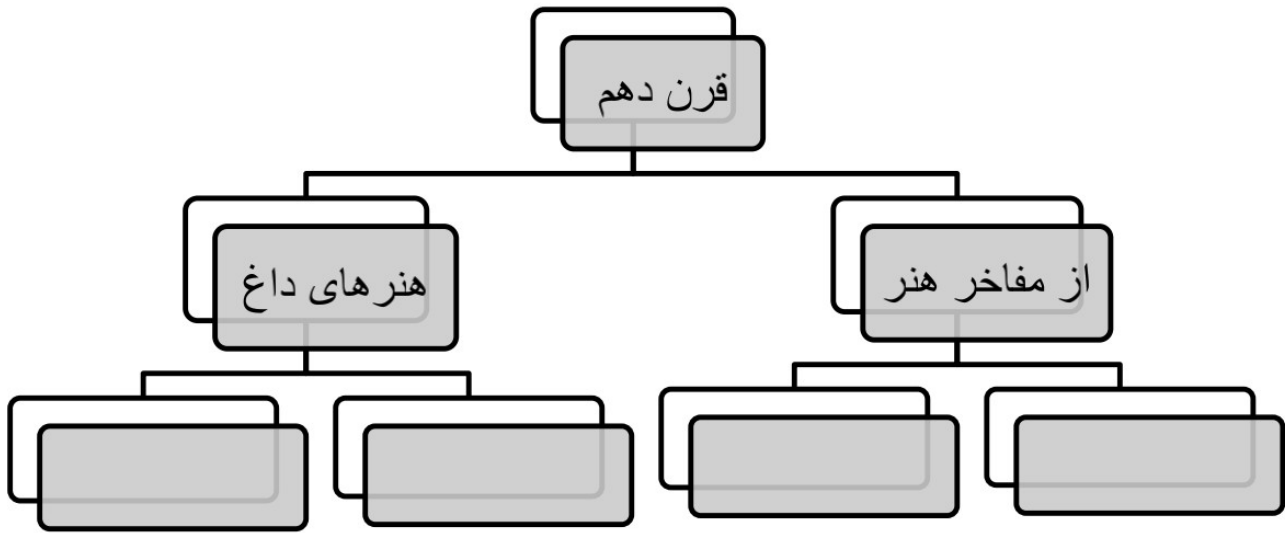
۴۷- جملات زیر را کامل کنید .

الف) حکومت صفوی پس از کشاکش های به وجود آمده در ایران به روی کار آمد و مذهب را ترویج کرد .

ب) در دربار هند به رسم دربارهای قدیم ایران هنوز بازار و رواج داشت .

پ) هم زمان با رشد ادبیات در هند به مادر شهر مبدل شد .

۴۸- با توجه به رشد هنر در دوره صفویه نمودار را کامل کنید .

۴۹- چرا در عصر صفوی بیش تر گروه ها مدعی شعر و شاعری می شدند؟

۵۰- توضیحات زیر مربوط به کدام پادشاهان است؟

۵۱- به سبب آشنایی ایرانیان با اروپا مراکز تجمعی مثل قهوه خانه ها نیز دایر شد. شاعران در این گونه مکان ها به چه موضوعاتی می پرداختند؟

۵۲- در کدام گزینه ویژگی شعر بیدل وجود ندارد؟

الف: به برق ناله آتش در بهار رنگ و بو افکن
ب: بیدل ار واقعی ز سر یقین

ج: شبنم آبرویی نیست این جا چشم گریان را
د: ترک کن قصه من و ما را

سوالات تستی

۱- عبارت زیر کدام شاعر را معرفی می کند؟

«از شعرای تاثیر گذار قرن دهم که شعرش از نظر دقت و رقت معانی مشهور است»

الف) وحشی بافقی ب) بابافغانی شیرازی ج) محتشم کاشانی د) صائب تبریزی

۲- کدام گزینه در معرفی صائب تبریزی خطاست؟

الف) بسیاری از اشعار او به عنوان ضرب المثل رواج پیدا کرده اند.

ب) او را خداوندگار مضامین تازه می نامیم.

ج) شهرت او به خاطر غزل هایش است.

د) ترکیب بند مشهور عاشورایی او در ادب فارسی زبانزد است.

۳- لقب خلاق المعانی متعلق به کدام شاعر است؟

الف) صائب تبریزی ب) کلیم همدانی ج) محتشم کاشانی د) کلیم کاشانی

۴- شاخصه‌ی اصلی شعر وحشی بافقی چیست؟

الف) آوردن مضامین نو ب) واقع‌گرایی ج) به‌کار بردن مفاهیم انتزاعی د) سرودن اشعار مذهبی

۵- ویژگی‌های عمده‌ی شعر بیدل در کدام گزینه آمده است؟

الف) مضمون‌های ساده و خیال‌انگیز بودن شعر

ب) استعاره‌های رنگین و سرشار از تخیل

ج) وجود تک‌بیت‌های مشهور به صورت ضرب‌المثل

د) واقع‌گرایی شعر و وجود مضامین پیچیده

۶- کدام عامل در رواج شعر و شاعری قرن یازدهم تأثیر گذار نبوده است؟

الف) رفاه اقتصادی مردم ب) قرار گرفتن شعر در دسترس عموم ج) ادیب‌نوازی پادشاهان صفوی د) از رونق افتادن اشعار مدحی

۷- مادر شهر ادبی در قرن دهم کدام شهر بود؟

الف) تبریز ب) اصفهان ج) شیراز د) همدان

۸- کدام گزینه در مورد زبان فارسی صحیح نیست؟

الف) در قرن دهم زبان فارسی در شبه‌قاره‌ی هند گسترش یافته بود.

ب) زبان فارسی زبان رسمی دربار هند بود.

ج) فضلا و ادیبان هندی به زبان فارسی شعر می‌سرودند.

د) زبان فارسی تا پس از استعمار هند توسط انگلیس، زبان رسمی هندوستان بود.

۹- همه‌ی گزینه‌ها به جز..... شاعران قرن دهم هستند.

الف) وحشی بافقی ب) بیدل دهلوی ج) باباغانی شیرازی د) محتشم کاشانی

۱۰- کدام گزینه در معرفی اوضاع قرن دهم نادرست است؟

الف) در این دوره دوجریان عمده‌ی شعر رونق داشت.

ب) این عصر، دوران حاکمیت جانشینان تیمور در ایران بود.

ج) اوضاع سیاسی و اجتماعی ایران به دلیل وجود حاکمان متعدد در نواحی گوناگون، آشفته بود.

د) ادبیات و شعر رونق بسیار داشت و در مسیر ترقی و پیش‌رفت بود.

۱۱- ویژگی عمده شعر.....مشمول بر مضمونهای پیچیده واستعاره های رنگین خیال انگیز وسرشار از ابهامات شاعرانه است.

الف) صائب ب) کلیم ج) محتشم د) بیدل

۱۲- خلاق‌المعانی ثانی لقب کیست و علت آن چیست؟

الف) بیدل - سرودن غزلهای خیال‌انگیز و به‌کار بردن مضمونهای تازه

ب) کلیم - به‌کار بردن مضمون‌های ابداعی بی‌شمار

۳) صائب - تک بیت های زیبا

۴) محتشم - ترکیب بند عاشورایی او

۱۳- کدام گزینه در شرح مصراع ها درست نیست؟

۱) روزی اره نگر کز بن دندان ریزد: تقدیر گرایی

۲) اشک کباب موجب طغیان آتش است: تجربیات روزمره زندگی

۳) یخیه کفشم اگر دندان نما شد عیب نیست: وجود غلو و مبالغه

۴) نغین را در فلاخن می نهد بی تابی نامم: خیال پردازی

۱۴- درباره عصر صائب نکته نادرست کدام است؟

۱) حکومت صفویه مذهب شیعه را ترویج کرد و به شعر ستایشی و درباری بی توجه بود.

۲) در هند به رسم درباری های قدیم ایران بارها رقصیده و مدح رواج داشت.

۳) پند و اندرز، توصیف و بیان امور طبیعی، تبدیل مضامین تازه به موضوعات کهن از امور مورد توجه شاعران بود

۴) وابسته نبودن شعر به دربار و از بین رفتن طبقه درباری باعث شد همه گروهها حق ادعای شاعر بیابند.

۱۵- در معرفی بابا فغانی کدام گزینه درست است؟

۱) سبک شعر او حد واسط سبک عراقی و هندی است

۲) شاخصه اصلی سبک او واقع گرایی است.

۳) در سرودن شعر مذهبی معروف است

۴) شعرش از نظر دقت، ظرافت و رقت معانی مشهور است.

۱۶- همه گزینه ها به جز گزینه... درست است

۱) شاهان صفوی و هند شاعران را تشویق و حمایت می کردند

۲) زبان فارسیب تا حاکمیت استعمار انگلیس بر هند، زبان فارسی هند بود

۳) شاهان صفوی در نفوذ زبان ترکی در ایران سهم فراوانی داشتند.

۴) تماس نزدیک با روسای مذاهب و توجه به مسائل فرهنگی از سوی رقبای صفوی باعث شده بود که شعر و شاعری و هنر و معماری مورد توجه قرار گیرد.

۱۷- کدام عبارت درباره صائب درست نیست؟

۱) او را خداوندگار مضامین تازه شعری نامیده اند

۲) ابداع معانی و خیالهای رنگین به غزل صائب لطف ویژه ای بخشیده است.

۳) از پرکاربردترین شاعران فارسی زبان است و در غزل سرایی مشهور است.

۴) بسیاری از تک بیت های غزلش مثل ضرب المثل رواج یافته است.

۱۸- کدام گزینه از ویژگی های زبان و ادبیات فارسی در قرن دهم نیست؟

۱) شاعران این دوره تشخیص داده بودند که سبک عراقی از واقعیت دور شده و کاملاً جنبه ذهنی و تخیلی یافته است.

۲) آشنایی با تفکرات هندوان و معارف آن ها هم تا حدودی در تغییر سبک دخیل بود

۳) فرهنگ ایرانی در این دوره از فرهنگ هندی هم چنان تاثیر می پذیرفت

۴) هم زمان با رشد ادبیات در هند، اصفهان هم پایتخت و محل اجتماع شعرا و فضلا بود از دیدگاه ادبی توسعه یافت و تبدیل به مادر شهر شد.

۱۹- کدام یک از شعرای قرن دهم در سرودن شعر مذهبی شهرت داشت؟

۱) کلیم (۲) محتشم (۳) صائب (۴) بابافغانی

۲۰- نام دیگر سبک هندی چیست؟

۱) بیابین (۲) واسوخت (۳) اصفهانی (۴) قائم مقام

۲۱- همه ی گزینه ها به جز از هنرهای دوره ی صفوی هستند .

الف : قالی بافی ب : سفالگری ج : سیاه قلم د : تذهیب

۲۲- یکی از ویژگی های شعر صایب بود.

الف : کاربرد ضرب المثل ب : مضامین عشقی ج : مضامین عرفانی د : مضامین اجتماعی

۲۳ : کدام گزینه از کانون های مهم شاعران و هنرمندان قرن دهم بود .

الف : تهران، خراسان ب : یزد، شیراز ج : خراسان، آذربایجان د : خراسان، تبریز

۲۴- کدام گزینه از ویژگی های اصلی شعروحشی بافقی است .

الف : استعاره های رنگین ب : واقع گرایی ج : تخیل د : مضمون های بدیع

۲۵- کدام گزینه نتیجه چاره اندیشی شاعران برای تغییر سبک و رهایی از تقلید در قرن دهم است ؟

الف : دایر شدن قهوه خانه ها به عنوان مراکز مشاعره و نقد آثار ب : سرودن اشعار مذهبی و دینی
ج : پدید آمدن مکتب وقوع د : ترویج بیش از پیش زبان ترکی

۲۶- کدام گزینه از شاعران دوره عراقی هستند .

الف : سعدی ، حافظ، سنایی ب : حافظ، سعدی، خاقانی ج : مولانا، سعدی، حافظ د : سعدی، نظامی، حافظ

۲۷- کدام گزینه از عوامل روی آوردن شاعران ایرانی به دربارهای هند نیست .

الف : بی مهری شاهان صفوی نسبت به شاعران ب : شاعر نوازی و ادب گرایی سلاطین هند
ج : رواج داشتن بازار مدح و قصیده در هند د : وابسته بودن شعر به دربار و توجه به شعرستایشی و درباری

۲۸- کدام گزینه از ویژگی های سروده های شاعران در قرن یازدهم (حکومت صفوی) نیست .

- الف : به کار بردن مضامین پند و اندرز در شعر .
ب : دور شدن از حقیقت و واقعیت و تخیلی شدن شعر .
ج : توصیف و بیان امور طبیعی .
د : تبدیل موضوعات و تمثیلات کهن به مضامین تازه .

۲۹- کدام شهر در قرن دهم تبدیل به مادر شهر شد .

- الف : خراسان .
ب : اصفهان .
ج : شیراز .
د : تهران .

۳۰- شاخص ترین شاعران قرن دهم چه کسانی بودند .

- الف : بابا فغانی، وحشی بافقی، کلیم کاشانی .
ب : وحشی بافقی، محتشم کاشانی، کلیم کاشانی .
ج : بابا فغانی، وحشی بافقی، محتشم کاشانی .
د : کلیم کاشانی، صایب تبریزی، بیدل دهلوی .

درس ۸

* سوالات تشریحی

۱- بیت زیر را تقطیع هجایی کرده، سپس با توجه به جدول زیر پایه های آوایی را تفکیک کنید، وزن و واژه و خوشه های هجایی را در جدول بنویسید.
چو خواهی که نامت بود جاودان
مکن نام نیک بزرگان نهمان

پایه های آوایی

وزن و واژه

خوشه های هجایی

۲- پس از تقطیع هجایی و تعیین پایه های آوایی بیت زیر، مشخص کنید این بیت از تکرار کدام وزن و واژه ساخته شده است؟

یار شدم یار شدم با غم تو یار شدم
تا که رسیدم بر تو از همه بیزار شدم

۳- با تعیین وزن و واژه ی هر یک از مصراع های زیر، ثابت کنید که هر دو مصرع هم وزن هستند.

الف - همه درگاه تو جویم، همه از فضل تو پویم

ب- نه تو گفتی به رقیبان نشوی یار، نگارا

۴- جمله ی « پاینده ای » معادل کدام وزن و واژه است؟

۵- آهنگ « ت تن تن » معادل کدام رکن عروضی است؟

۶- برای هر یک از ارکان عروضی زیر کلمه مناسبی که با آن هماهنگی آوایی داشته باشد، بنویسید.

فعلاتن: مستفعلن:

۷- با توجه به این که پایه های آوایی بیت زیر همسان است جدول را کامل کنید.

گر جان عاشق دم زند آتش در این عالم زند
وین عالم بی اصل را چو ذره ها بر هم زند

پایه های آوایی

وزن و واژه

خوشه های هجایی

۸- ثابت کنید رکن عروضی همه ی کلمات زیر یکسان است.

کار عجیب - شعر بهار - وقت اذان

- ۹- مصراع: نگارا تو دلبند و زیبا نگاری، از تکرار کدام وزن واژه حاصل شده است؟
- ۱۰- در بیت زیر پایه های آوایی همسان، نتیجه تکرار چه رکنی است؟
نظر آوردم و بردم که وجودی به تو ماند/ همه اسمند و توجسمی ، همه جسمند و تو روحی
- ۱۱- پس از تشخیص و درک پایه های آوایی شعر، برای درک بهتر نظم پایه های آوایی چه چیزی را باید در هر پایه مشخص کنیم؟
- ۱۲- چرا باید وزن واژه هر پایه را هنگام تقطیع مشخص کنیم؟
- ۱۳- پس از خوانش درست بیت و درک موسیقی آن چه موردی را باید مشخص کنیم؟
- ۱۴- چگونه ممکن است دو شعر با پایه های آوایی همسان، وزن متفاوتی داشته باشند؟
- ۱۵- حذف هجا یا پایه در وزن های همسان چگونه صورت می گیرد؟
- ۱۶- نکته مهم در دسته بندی هجاها چیست؟
- ۱۷- بیت زیر را متناسب با پایه های آوایی تفکیک کنید.
من مانده ام مهجور از او درمانده و رنجور از او گویی که نیشی دور از او بر استخوانم می رود
- ۱۸- رکن های چهار هجایی و سه هجایی را در وزن های آورده شده مشخص کنید.
مفاعیلن / مفعولن / فعلن / مفتعلن / مفعول / مستعلن / مفتعلن / فاعولن

سوالات تستی

- ۱- کدام گزینه معادل مناسبی برای وزن واژه « مفتعلن » است؟
الف - مؤده بده ب- پاینده ای ج- نگارا د- رفیقان
- ۲- کدام گزینه معادل مناسبی برای وزن واژه « فاعولن » است؟
الف- یاد علی ب- صف گل ج- دولت عشق د- رقیبان
- ۳- وزن کدام بیت با بقیه فرق دارد؟
الف - بر آمد قیر گون ابری زروی نیلگون دریا
ب- هر آن کس که بر دزد رحمت کند
ج- مگر دان سر از دین و از راستی
د- سپردم به تو دل ندانسته بودم
چو رای عاشقان گردان چو طبع بیدلان شیدا
به بازوی خود کاروان می زند
که خشم خدا آورد کاستی
که تو بی وفا در جفا تا کجایی
- ۴- کدام گزینه در مورد تعداد پایه های آوایی و وزن واژه ی بیت زیر درست است؟
غمش در نهان خانه ی دل نشیند
الف- چهار پایه آوایی - فاعولن
ب- سه پایه آوایی - مستعلن
ج- چهار پایه آوایی - فعلاتن
د- سه پایه آوایی - مفتعلن
- ۵- رکن های عروضی (وزن واژه ها) کدام مصرع یکسان نیست؟
الف- مرا در منزل جانان چه امن عیش چون هر دم
ب- عشق تو بر بود زمن مایه ی مایی و منی
ج- وقتی دل سودایی می رفت به بستان ها
د- روزگار است این که گه عزت دهد گه خوار دارد
- ۶- از میان واژه های زیر چند واژه معادل رکن (- - u -) است؟
سوزد مرا - رها سازد - سازد مرا - خویشم کند - بیگانه از
الف- دو تا ب- سه تا ج- چهار تا د- پنج تا
- ۷- کدام گزینه معادل مناسبی برای (u - - u u) است؟
الف- بامدادی ب- تمنای وصال ج- نکوباد د- فریاد می دارد

۸- وزن کدام گزینه با وزن واژه ی فعلاتن یکسان است ؟
 الف- چو گردد ب- چشم نخفت ج- خدا بینی د- چو نباشی

۹- خوشه ی هجایی زیر نمایانگر وزن کدام مصراع است ؟
 (uu -- / uu-- / uu -- / uu--)

الف - ملکا ذکر تو گویم که تو پاکی و خدایی

ب- بلبلی خون دلی خورد و گلی حاصل کرد

ج- من نگویم که مرا از قفس آزاد کنید

د- دوستان شرح پریشانی من گوش کن

۱۰- آهنگ بیت زیر از تکرار کدام وزن واژه حاصل شده است؟

رفیقان چنان عهد صحبت شکستند که گویی نبوده است خود آشنایی

الف- مفاعیلن ب- فعولن ج- مستفعلن د- مفتعلن

۱۱- وزن کدام بیت متفاوت است ؟

۱) بیا تا قدر یکدیگر بدانیم / که تا ناگه یکدیگر نمایم

۲) غنچه کمر بسته که ما بنده ایم / گل همه تن جان که به تو زنده ایم

۳) تا کرمت راه جهان برگرفت / پشت زمین بار گران بر گرفت

۴) ای همه هستی ز تو پیدا شده / خاک ضعیف از تو توانا شده

۱۲- وزن کدام از دو بیت یکسان است ؟

الف) دوش از مسجد سوی میخانه آمد پیر ما / چیست یاران طریقت بعد از این تدبیر ما

ب) همه آرام گرفتند و شب از نیمه گذشت / و آن چه در خواب نشد چشم من و پروین است

پ) سلامی چو بوی خوش آشنایی / بدان مردم دیده ی روشنایی

ت) تو مپندار کزین در به ملامت بروم / دلم این جاست بده تا به سلامت بروم

۱) الف، پ ۲) ب، ت ۳) الف، ت ۴) پ، ت

۱۳- خوشه های هجایی بیت زیر در کدام گزینه به درستی نشان داده شده است ؟

همه هست آرزویم که ببینم از تو رویی / چه زیان تورا که من هم برسم به آرزویی

۱) --U U- U- U- -U U- U- U

۲) -- U - U - - - - U - U - -

۳) - - U - U - U U - - U - U - UU

۴) - -U U - - UU - - U U - - UU

۱۴- صراع(گر بدان درگاه عالی گام من خواهد رسید) با کدام مصراع هم وزن است ؟

۱) ای که ز آب زندگی لعل تو می دهد نشان

۲) بس که مرغ دلم از ذوق اسیری پر زد

۳) دل نداند که فدای سر جانان چه کند

۴) ز آن سبب جان آفرینش جان روشن لطف کرد

۱۵- هجاهای مصراع زیر در کدام گزینه درست است ؟

(از هزاران دل یکی را باشد استعداد عشق)

۱) U-U- - - U - - - U - - - U -

۲) - U - U - - - - - U - - - U -

۳) -U - U - - - - - U -U - - - U -

۴ - U - - - U - - - U - - - U -

۱۶- وزن کدام بیت (فعالتن فعالتن فعالتن فعالتن) است ؟

- ۱) من به زبان اشک خود می دهمت سلام و تو / بر سر آتش دلم همچو زبانه می روی
- ۲) در این سرای بی کسی کسی به در نمی زند / به دشت پر ملال ما پرنده پر نمی زند
- ۳) چه کرده ام به جای تو که نیستم سزای تو / نه از هوای دلبران بری شدم برای تو
- ۴) به خدا میل ندارم نه به چرب و نه به شیرین / نه بدان کیسه پر زر نه بدین کاسه زرین

درس ۹

* سوالات تشریحی

۱- در بیت های زیر استعاره ها را مشخص کنید:

- ۱- هزاران نرگس از چرخ جهانگرد فرو شد تا برآمد یک گل زرد
- ۲- استعاره را بیابید نوع آن را هم بنویسید و در صورت که از نوع تشخیص است با دلیل ذکر کنید .
شب ایستاده است / خیره نگاه او / بر چارچوب پنجره همن
- ۳- تشبیه را که در بیت زیر به کار رفته اند بیابید و از آنها یک استعاره بسازید و در جمله ای به کار ببرید:
درد عشقی کشیده ام که میرس زهر هجری چشیده ام که میرس
- ۴- استعاره را در بیت زیر بیابید و آن را به یک تشبیه تبدیل کنید.
صبحگاهی سر خوناب جگر بگشایید ژاله صبحدم از نرگس تر بگشایید
- ۵- در بیت کلمات مشخص شده استعاره از چیست؟

بتي دارم که گرد گل ز سنبل سایه بان دارد بهار عارضش خطی به رنگ ارغوان دارد

۶- با مثالی تفاوت اضافه تشبیهی را با اضافه ی استعاری مشخص کنید .

۷- جواب درست را انتخاب کنید .

الف) استعاره به سبب علاقه ی مشابهت نوعی است. (مجاز - کنایه - ایهام)

ب) استعاره ای که مشبه به آن از نوع انسان باشد و اعضا یا افعال آن به آن نسبت دهیم نام دارد. (کنایه - تشخیص - تشبیه)

۸- در این بیت « ای غنچه خندان » استعاره با ذکر « مشبه به » است یا استعاره با ذکر « مشبه »، دلیل خود را ذکر کنید .

۹- در عبارت « جاده نفس نفس می زند . » جاده استعاره از نوع است.

۱۰- هر استعاره ی مصرحه ای به سبب علاقه مشابهت می تواند مجاز باشد ولی هر نمی تواند استعاره باشد .

۱۱- در عبارت های زیر: الف) کدام یک از واژه های مشخص شده استعاره است؟ ب) نوع استعاره را مشخص کنید.

۱- دیو نفس را در وجود خود نابود کرد. ۲- دیو را در وجود خود نابود کرد

۱۲- در بیت ((ما آبروی فقر و قناعت نمی بریم با پادشه بگوی که روزی مقدر است))

الف) عبارت مشخص شده چه نوع استعاره ای است؟ ب) مفهوم آن را بنویسید. پ) این استعاره چگونه پدید آمده است؟

۱۳- با توجه به بیت((بخت آن نکند با من، کان شاخ صنوبر را بنشینم و بنشانم، گل بر سرش افشانم)): الف)استعاره را بیابید. ب)نوع آن را مشخص کنید. پ)مفهوم آن را بنویسید.
۱۴- استعاره ی به کار رفته در بیت زیر ((مصرحه)) یا ((مکنیه))است؟ چرا؟ ای بخارا شادباش و دیرزی میر زی تو شادمان آید همی
۱۵- در بیت((تو را ز کنگره ی عرش می زند صفیر ندانمت که در این دامگه چه افتاده ست)) استعاره ی مکنیه را بیابید و مشبه به آن را بنویسید.
۱۶- در جمله ی ((بر جان های ما جز الطاف و مرحمت خود منگار)) چه نوع استعاره ای به کار رفته است؟ توضیح دهید.
۱۷- در کدام جمله استعاره وجود دارد؟ توضیح دهید: الف) توانگر فاسق کلوخ زرانود است. ب) در زیر این طاق بلند،سخن از عدالت بسیار گفته اند.
۱۸- در بیت (گل بخندید و باغ شد پدرام ای خوشا این جهان بدین هنگام)) استعاره و نوع آن را مشخص کنید.
۱۹- در مصراع ((دل گرچه در این بادیه بسیار شتافت))از کدام لفظ مفهوم استعاره به دست می آید؟
۲۰- با توجه به عبارت((فراش باد صبا را گفته تا فرش زمردین بگسترد و دایه ی ابر بهاری را فرموده تا بنات نبات در مهد زمین بپرورد)) استعاره ی مصرحه را مشخص کنید.

۲۱	در عبارت «دایهٔ ابر بهاری را فرموده تا بنات نبات در مهد زمین بپرورد» یکی از تشبیه ها را انتخاب کنید و به استعاره ای تبدیل کنید که فقط مشبهٔ به آن آمده باشد.
۲۲	در بیت زیر استعاره ها را بیابید. الف) باز امشب ای ستارهٔ تابان نیامدی ب) پیشانی عفو تورا پرچین نسازد جرم ما آینه کی بر هم خورد از زشتی تمثال ها
۲۳	در عبارت زیر چند استعاره به کار رفته است؟ آن ها را مشخص کنید. بتی دارم که گرد گل ز سنبل سایه بان دارد بهار عارضش خطی به رنگ ارغوان دارد
۲۴	یک استعاره در مصرع اول بیت زیر بیابید و آن را به یک تشبیه کامل تبدیل کنید مرا برف باریده بر پر زاغ نشاید چو بلبل تماشای راغ
۲۵	در کدام یک از ابیات زیر ، استعارهٔ به کار رفته در واقع مشبه یک تشبیه است؟ تشبیه کامل آن را بنویسید. الف) قضا چون ز گردون فرو هشت پر همه زیرکان کور گردند و کر ب) ستاره ای بدرخشید و ماه مجلس شد دل رمیدهٔ ما را انیس و مونس شد

۲۶	کدام یک از استعاره های زیر یک تشخیص است؟ چرا؟ الف) در آستان مرادت گشاده ام در چشم ب) گه نعره زدی بلبل گه جامه دریدی گل
۲۷	در بیت زیر دو استعاره به کار رفته ، آن ها را بیابید و یکی از آن ها را به تشبیه کنید دیدۀ عقل مست تو چرخۀ چرخ پست تو گوش طرب به دست تو بی تو به سر نمی شود
۲۸	استعاره در واقع تشبیهی است که

۲۹	هر کدام از واژه های مشخص شده استعاره از چیست؟ همه بندگان موی کردند باز فرنگیس مشکین کمند دراز برید و میان را به گیسو بست به فندق گل و ارغوان را بخست
۳۰	استعاره ها در مصرع زیر کدام کلمات است؟ معنای آن ها را بنویسید. اکسیر عشق بر مسم افتاد و زر شدم

۳۱-	عبارت زیر ،استعاره را بیابید و «مشبه به» آن را بنویسید فردا که پیشگاه حقیقت شود پدید شرمنده رهروی که عمل بر مجاز کرد
۳۲-	عبارت زیر «خرده مینا» و «عقد ثریا» هر کدام استعاره از چیست؟ «شب را به بوستان با یکی از دوستان ،اتفاق مبیعت افتاد؛موضعی خوش وخرم ودرختان درهم ،گفتی که خرده مینابر خاکش ریخته وعقدثریایاز تاکش آویخته .»
۳۳-	در هر یک از موارد زیر ،تشبیه به کار رفته را بیابید واز هر کدام یک استعاره بسازید ودر جمله ای به کار ببرید الف) فرآش باد صبا را گفته تا فرش زمردین بگسترد. ب) گرچه زشراب عشق مستم عاشق تر از این کنم که هستم
۳۴-	استعاره های به کار رفته در بیت زیر را مشخص کنید کس چو حافظ نگشاد از رخ اندیشه نقاب تا سر زلف سخن را به قلم شانه زدند

۳۵- در هر یک از بیت های زیر «نرگس» استعاره از چیست؟ الف) هزاران نرگس از چرخ جهانگرد فرو شد تا برآمد یک گل زرد ب) چو تنها ماند ماه سرو بالا فشانند از نرگسان لؤلوی لالا
۳۶- استعاره به کار رفته در بیت های زیر را به تشبیه تبدیل کنید الف) گرچه من خود زعدم دل خوش و خندان زادم عشق آموخت مرا شکل دگر خندیدن ب) تا تو را جای شد ای سرو روان در دل من هیچ کس می نپسندم که به جای تو بود
۳۷- در بیت زیر، دو استعاره پیدا کنید و آنها را به «اضافه استعاری» تبدیل کنید هر کاو نکاشت مهر و ز خوبی گلی نچید در رهگذار باد، نگهبان لاله بود
۳۸- الف) در بیت زیر چند استعاره به کار رفته است؟ هر کدام را مشخص کنید ب) در هر یک از این استعاره ها کدام یک از طرفین تشبیه حذف شده است؟ مرا برف باریده بر پر زاغ شاید چو بلبل، تماشای راغ
۳۹- در بیت های زیر، استعاره ها را مشخص کنید ۱) ای نسیم سحر، آرامگه یار کجاست؟ ۲) این همه شور من از شکر شیرین تو است منزل آن مه عاشق کش عیار کجاست؟ وین همه گریه از آن پسته خندان دارم
۴۰- هر کدام از واژه های مشخص شده در بیت زیر، استعاره از چیست؟ از صدف ریزد گهر وز پسته دُر آید پدید چون شود گرم تکلم، لعل خندان شما

*سوالات تستی

- ۱- مجاز بر بنیاد مشابهت استوار است و علاقه ی پیوند بین معنای نهاده و نانهاده علاقه است؛ این نوع مجاز را، می گویند.
الف) کلیت / تشبیه ب) جزیت / تشبیه ج) همراهی / استعاره د) مشابهت / استعاره
- ۲- کدام گزینه در مورد واژه ی «حله» درست است؟
با کاروان حله برفتم ز سیستان با حله تنیده ز دل بافته ز جان
الف) در مصراع اول حله در معنای نهاده (جامه حریر) و در مصراع دوم در معنای نانهاده (شعر) به کار برده است.
ب) در هر دو مصراع حله در معنای نهاده (جامه حریر) به کار رفته است.
ج) در هر دو مصراع حله در معنای نانهاده (شعر) به کار رفته است.
د) در هر دو مصراع حله تشبیه است.
- ۳- با توجه به واژه «آتش» در دو مصراع کدام گزینه درست است؟
آتش است این بانگ نای و نیست باد هر که این آتش ندارد، نیست باد
الف) در مصراع اول شاعر دو رکن اصلی تشبیه را ذکر کرده؛ اما در مصراع دوم «مشبه به» را آورده است که از آن پی به «مشبه» می بریم.
ب) آتش در هر دو مصراع استعاره است.
ج) آتش در هر دو مصراع تشبیه است.
د) گزینه الف و ب
- ۴- در بیت زیر «ستاره» چه آرایه ای دارد؟
باز امشب ای ستاره تابان، نیامدی باز ای سپیده شب هجران، نیامدی

- الف) تشبیه ب) استعاره ج) مجاز د) گزینه ب و ج
- ۵- در عبارت زیر کلمات مشخص شده به چه معناست ؟
 شب را به بوستان با یکی از دوستان اتفاق مبتیت افتاد؛ موضعی خوش و خرم و درختان درهم؛ گفتی که خرده مینا بر خاکش ریخته و عقد ثریا از تاکش آویخت
 الف) گل‌ها و سبزه‌های رنگارنگ / خوشه‌انگور
 ب) شیشه‌های رنگارنگ / خوشه پروین
 ج) گل‌ها و سبزه رنگارنگ / خوشه ی پروین
 د) شیشه رنگارنگ / خوشه ی انگور
- ۶- کدام گزینه در مورد بیت زیر درست است ؟
 گفتا که مرو به غربت و می یارید از نرگس تر، به لاله بر مروارید
 الف) نرگس و لاله در معنای اصلی و نهاده ی خود به کار رفته اند و مروارید در معنای نا نهاده یعنی اشک به کار رفته است.
 ب) به ترتیب نرگس استعاره از «چشم» ، و لاله استعاره از «چهره زیبا» و مروارید در معنای اصلی به کار رفته است .
 ج) به ترتیب مجاز از «چشم» ، «چهره زیبا» و «اشک»
 د) گزینه ب و ج
- ۷- با توجه به بیت «سرو روان من چرا میل چمن نمی کند همد م گل نمی شود یاد سمن نمی کند.»
 الف) منظور شاعر از سرو استعاره از یار است.
 ب) منظور شاعر از سرو همان درخت سرو است.
 ج) روان قرینه ای برای سرو است .
 د) گزینه الف و ج
- ۸- کدام گزینه با بقیه متفاوت است ؟
 الف) ای بخارا شاد باش و دیر زی میر زی تو شادمان آید همی
 ب) ای غنچه خندان چرا خون در دل مامی کنی خاری به خود می بندی و مارا سر و می کنی
 ج) ای نسیم سحر آرامگه یار کجاست؟ منزل آن مه عاشق کش عیار کجاست؟
 د) ای سرو پای بسته به آزادگی مناز آزاده من که از همه عالم برید ه ام
- ۹- با توجه به بیت زیر ، کدام گزینه در مورد « رخ اندیشه» و « زلف سخن » صحیح است ؟
 کس چو حافظ نگشاد از رخ اندیشه نقاب تا سر زلف سخن را به قلم شانه زدند
 الف) رخ اندیشه و زلف سخن (اضافه تشبیهی) ب) رخ اندیشه و زلف سخن (اضافه استعاری)
 ج) رخ اندیشه (اضافه استعاری) و زلف سخن (اضافه تشبیهی) د) رخ اندیشه (اضافه تشبیهی) و زلف سخن (اضافه استعاری)
- ۱۰- با توجه به این ترکیب ها چند اضافه تشبیهی و چند اضافه ی استعاری داریم (چراغ علم - در آفاق - فوران تخیل - دریای عشق - رخ اندیشه)
 الف) اضافه تشبیهی: ۲ / اضافه ی استعاری: ۳ ب) اضافه تشبیهی: ۳ / اضافه ی استعاری: ۲
 ج) اضافه تشبیهی: ۱ / اضافه ی استعاری: ۴ د) اضافه تشبیهی: ۴ / اضافه ی استعاری: ۱

۱۱- در کدام گزینه ((استعاره)) وجود ندارد؟

- ۱) گر هزاران دام باشد هر قدم چون تو با مایی نباشد هیچ غم
 ۲) چنین گفت: کای رسته از چنگ شیر جدا مانده از زخم شیر دلیر
 ۳) در چراغ دو چشم او زد تیغ نامدش کشتن چراغ دریغ
 ۴) بلی آنان که از این پیش بودند چنین بستند راه ترک و تازی

۱۲- در کدام بیت ((استعاره) دیده می‌شود؟	
۱) برو هرچه می‌بایدت پیش گیر	سر مانداری، سر خویش گیر
۲) یکی درخت گل اندر میان خانه‌ی ماست	که سروهای های چمن، پیش قامتش پستند
۳) به نام خداوند جان و خرد	کزین برتر اندیشه برنگذرد
۴) ما را سری است باتو که گر خلق روزگار	دشمن شوند و سر برود هم بر آن سریم
۱۳- در بیت ((عالم از شور و شر عشق خبر هیچ نداشت	
۱) جادو	۲) جهان
۳) نرگس	۴) عالم
۱۴- کدام ترکیب اضافی استعاری است؟	
۱) برق عجب	۲) پرده‌ی اشک
۳) روح باران	۴) کوره‌ی چشم
۱۵- در کدام گزینه ((استعاره)) وجود دارد؟	
۱) از اسبان جنگی فرود آمدند	
۲) سیه زاغ پیران فرو برد سر	
۳) یکی خنجر آبگون برکشید	
۴) یکی مهره بر بازوی من بیست	
۱۶- در همه‌ی گزینه‌ها به جز گزینه‌ی..... آرایه‌ی تشخیص وجود دارد:	
۱) دل در رکاب آرزوها پیر می شد	
۲) بر دوش زمانه لحظه‌ها سنگین بود	
۳) خورشید و زمین و آسمان، غمگین بود	
۴) امیدها در دام حرمان، درد می شد	
۱۷- در کدام گزینه ترکیب مشخص شده اضافی استعاری است؟	
۱) کدام باده زمینای دهر شد به گلویم	که خون نگشت و زمژگان فرو نریخت به رویم؟
۲) بخت کو تا عزم بیداری کند؟	یا مرا در عشق او یاری کند؟
۳) هیچ اگر سایه پذیرد، منم آن سایه‌ی هیچ	که مرا نام نه در دفتر اشیا شنوند
۴) دام تقوی به ره دل مگذار	تار عصمت به تن خویش متن

۱۸- در کدام بیت استعاره‌ی کم تری وجود دارد؟	
۱) باغ مرا چه حاجت سرو و صنوبر است	شمشاد خانه پرور من از که کم تر است
۲) دل در اندیشه‌ی آن زلف گره گیر افتاد	عاقلان مژده که دیوانه به زنجیر افتاد
۳) در آبگون قفس بین طاووس آتشین پر	کز پر گشودن او آفاق بست زینت
۴) بخز در لاکت ای حیوان که سرما	نهانی دستش اندر دست مرگ است
۱۹- در بیت زیر جمعاً چند استعاره وجود دارد؟	
بیا که توبه ز لعل نگار و خنده‌ی جام	حکایتی است که عقلش نمی کند تصدیق
۱) دو	۲) سه
۳) چهار	۴) پنج
۲۰- در کدام بیت، تعداد استعاره بیشتر از ابیات دیگر است؟	
۱) پرتو خورشید عشق بر همه افتد و لیک	سنگ به یک نوع نیست تا همه گوهر شود
۲) یک سر به پای همت از این دامگاه دیو	چون مرغ بر پرید و مقر بر قمر کنید
۳) به خنده‌ی ای بت بادام چشم شیرین لب	شکر بریزد از آن پسته‌ی دهان که تو راست
۳) چون بگویی بفشانی گهر از حقه‌ی لعل	چون بخندی بنمایی ز شکر مروارید

۲۱- کدام کلمه یا کلمات در بیت «بنمای رخ که باغ و گلستانم آرزوست / بگشای لب که قند فراوانم آرزوست» استعاره دارند؟

الف) رخ ، قند ، باغ و گلستان ب) قند ج) قند و باغ د) رخ ، قند

۲۲- در همه‌گزینه‌ها نوعی استعاره از نوع تشخیص است مگر گزینه‌ی

الف) درختان دو طرف جاده صف کشیده منتظر قدم بهار بودند .

ب) ای چشم عقل خیره در اوصاف روی تو چون مرغ شب که هیچ نبیند به روشنی

ج) ای باد صبح مستان پیغام وصل جانان میرو که خوش نسیمی میدم که خوش عبیری

د) آتش است این بانگ نای و نیست باد هر که این آتش ندارد نیست باد

۲۳- با توجه به بیت « بتی دارم که گرد گل ز سنبل سایه بان دارد / بهار عارضش خطی به خون ارغوان دارد» همه‌کلمات به جز گزینه‌ی ، استعاره مصرحه هستند .

الف) بت ب) بهار ج) سنبل د) گل

۲۴- کدام گزینه یک اضافه استعاری است؟

الف) مار غربت ب) بحر جان ج) چشم طمع د) غواص خرد

۲۵- در کدام گزینه استعاره وجود ندارد؟

الف) شوق می آمد ، دست در گردن حس می انداخت ج) سعدیا نیست به کاشانه دل غیر از تو

ب) حالی که من این بگفتم ، دامن گل بریخت (د) گفتم که نوش لعلت مارا به آرزو کشت

۲۶- در بیت زیر که در مورد قرآن است ، کدام گزینه صحیح است؟

« زهره نی کس را که یک حرفی از آن / یا بدزدد یا فزاید در بیان »

الف) « زهره » در معنای مجازی به کار رفته است. ب) « زهره » در معنای استعاری به کار رفته است.

ج) « حرف » در معنای مجازی به کار رفته است. د) « حرف » در معنای استعاری به کار رفته است.

۲۷- کدام یک از استعاره ها در واقع مشبه بهی است که از دل یک تشبیه به جا مانده است ؟

الف : چو خورشید تابان ز گنبد گذشت ج : باز امشب ای ستاره تابان نیامدی

ب : ای باد صبا خبر به او بر د : آسمان تعطیل است ، باد ها بی کارند

۱) الف و د ۲) ب و ج ۳) ب و د ۴) الف و ج

۲۸- در همه گزینه ها واژه عشق پدید آورنده یک استعاره است به جز گزینه.....

الف:عشق آموخت مرا شکل دگر خندیدن ب:برخیز که عشق آمد

ج: سخن عشق نه آن است که آید به میان د: ای عشق همه بهانه از توست

۲۹- کدام یک از گزینه ها می تواند تشبیه درست استعاره به کار رفته در مصرع زیر باشد.

اکسیر عشق بر مسم افتاد و زر شدم

الف:وجود من همچون مس بی ارزش است ب:عشق همچون اکسیری است که ارزش می بخشد

ج: وجود من همچون زری با ارزش است د:الف و ج

۳۰- در بیت زیر چند استعاره به کار رفته است؟

ملکا ، مهرا ، نگارا ، صنما ، بتا ، بهارا متحیرم ندانم که تو خود چه نام داری

الف: ۶ ب: ۱ ج: ۵ د:هیچکدام

۳۱- در ترکیبات اضافی زیر ، چند «اضافه استعاری» وجود دارد؟

خنده گل - آینه دل - دست روزگار - شمع وجود - مرغ چمن - کنگره عرش - طلوع باده

الف) دو ب) یک ج) سه د) چهار

۳۲- در کدام یک از استعاره های زیر «مشبه به» حذف شده است؟

الف) ای غنچه خندان، چرا خون در دل ما میکنی؟ ب) خاری به خود می بندی و مارا زسر وامی کنی؟

ب) دانی خیال روی تو در چشم من چه گفت؟ آیا چه جاست این که همه روزه با نم است

ج) در این بازار اگر سودی است با درویش خرسند است خدایا منعمم گردان به درویشی وخرسندی

د) مرا در خانه سروی هست کاندرا سایه قدش فراغ از سرو بستانی وشمشاد چمن دارم

۳۳- با توجه به بیت زیر ، کدام مورد «استعاره» نیست ؟

چو تنها ماند ماه سرو بالا فشانند از نرگسان لؤلؤی لالا

- الف) ماه (ب) سرو (ج) نرگسان (د) لؤلؤی لالا
- ۳۴- در کدام گزینه، آرایه تشخیص وجود دارد؟
 الف) عشق آمد و بنشست به تخت دل ما
 ب) زلف تو مگر جانا امید و نیاز است
 ج) کنون چه چاره که در بحر غم به گردابی
 د) در شجاعت، شیر ربانیستی
- ۳۵- در همه گزینه ها «استعاره» به کار رفته است، به جز گزینه
 الف) نشان عهد و وفا نیست در تبسم گل
 ب) باغ مرا چه حاجت سرو و صنوبر است
 ج) ای که رویت چو گل و زلف تو چون شمشاد است
 د) یارب آن نوگل خندان که سپردی به منش
- ۳۶- در کدام گزینه «اضافه استعاری» وجود ندارد؟
 الف) گرچه ز شراب عشق مستم
 ب) هر زمانم که نظر بر رخ گل می افتاد
 ج) گریه ابر بهار از دل پر درد من است
 د) آن مرغ که بر کنگره عرش نشیند
- ۳۷- در کدام گزینه، حرف ندا (ای)، آرایه «تشخیص» پدید آورده است؟
 الف) ای دوست شکر بهتر یا آن که شکر سازد؟
 ب) ای ماه من، چرا ستم از سر گرفته ای؟
 ج) ای غنچه خندان چرا خون در دل ما می کنی؟
 د) ای بخارا، شاد باش و دیر زی
- ۳۸- در بیت زیر، کدام واژه استعاره نیست؟
 بیتی دارم که گرد گل، ز سنبل سایبان دارد
 بهار عارضش خطی به خون ارغوان دارد
- الف) بت (ب) عارض (ج) گل (د) سنبل
- ۳۹- دو بیت زیر، چند استعاره دارد؟
 همه بندگان، موی کردند باز
 برید و میان را به گیسو بست
 الف) دو (ب) سه (ج) چهار (د) پنج
- ۴۰- در کدام یک از استعاره های زیر «مشبه» محذوف است؟
 الف) نازها می کشم از نرگس شهر آشوبش
 ب) به عزم توبه، سحر گفتم استخاره کنم
 ج) ای صبا، یاری نما، اشک نیاز من ببین
 د) ارباب ظلم را به ستم، دست روزگار
- ۴۱- در بیت زیر مشبه کدام واژه است؟
 سرکش مشو که چون شمع از غیرتت بسوزد
 دلبر که در کف او موم است سنگ خارا
- الف - سنگ خارا ب- دلبر ج- تو د- الف و ج

۴۲- در بیت زیر چند تشبیه وجود دارد؟

زندگی شهید گل است زنبور زمان می مکدش
آن چه می ماند از آن عسل خاطره هاست

الف- ۱ ب- ۲ ج- ۳ د- ۴

۴۳- در بیت زیر کدام گزینه صحیح است؟

چو خالی دید از گل گلشن خویش
چو غنچه چاک زد پیراهن خویش

الف- گل: مشبه ب- خالی: وجه شبه ج- غنچه: مشبه به د- وجه شبه محذوف

۴۴- در بیت زیر کدام یک از پایه های تشبیه محذوف است؟

این دهر دونده به یکی مرکب ماند
کز کار نیاساید هرچند دوانیش

الف- مشبه ب- مشبه به ج- وجه شبه د- هیچ کدام

۴۵- در بیت زیر چه تشبیهی به کار رفته است؟

ای زلف تو هر خمی کمندی
چشمت به کرشمه چشم بندی

الف- فشرده ترکیبی ب- فشرده غیر ترکیبی ج- گسترده د- ب و ج

۴۶- در کدام یک از ابیات زیر تشبیه هر دو تشبیه گسترده و فشرده وجود دارد؟

الف- عشق من بر گل رخسار تو امروزی نیست
ب- کارم چو زلف یار پریشان و درهم است
ج- شد آن زمانه که رویش به سان دیبا بود
د- سپید شد چون درخت شکوفه دار سرم

دیر سالی است که من بلبل این بستانم
پشتم به سان ابروی یا پرخم است
شد آن زمانه که مویش به سان قطران بود
از این درخت همین میوه غم است برم

۴۷- در کدام یک از استعاره های زیر جان بخشی به کار رفته است؟

الف- از این اندیشه کان سرو سهی داشت
ب- شرکه آن دید دشنه بازگشاد
ج- ای بخارا شاد یاش و دیر زی
د- ریزم زمزه گوهر بی مهر رخت هرشب

دل فرزانه شاپور آگهی است
پیش آن خاک تشنه رفت چو باد
میر زی تو شادمان آید همی
تاریک شبی دارم با این همه گوهرها

۴۸- در بیت زیر کدام واژه استعاره است؟

که گذشته است از این بادیه دیگر کامروز
نبض ره می تپد و سینه ی صحرا گرم است

الف- بادیه ب- نبض ج- ره د- الف و ب

۴۹- اگر بخواهیم از تشبیه زیر استعاره بسازیم کدام واژه را بر می گزینیم؟

تو کرده جوشن غفلت هزار تو در بر
چگونه تیر سخن کارگر تواند بود

الف- جوشن ب- غفلت ج- تیر د- هر سه مورد

۵۰- در کدام یک از بیت های زیر استعاره وجود ندارد؟

- الف- ای سرو به قامتش چه مانی
زیباست ولی نه هر بلندی
- ب- باد صبا دروغ زن است و تو راست گوی
آن جا به رگم باد صبا می فرستمت
- ج- جوانی نکو دار کاین مرغ زیبا
نماند در این خانه ی استخوانی
- د- غمش در نهان خانه ی دل نشیند
به نازی که لیلی به محمل نشیند

درس ۱۰

سوالات تشریحی

- ۱- سبک هندی از اوایل قرن تا اواسط قرن به مدت سال در تاریخ ادبیات فارسی رواج داشت.
- ۲- زبان سبک هندی را باید زبانی قلمداد کرد ؛ زیرا زبان حقیقی مردم آن دوره بود.
- ۳- تلمیح در نقش فعالی دارد.
- ۴- در دوره صفویه از نثر مصنوع در و دیباچه کتاب ها استفاده می شد.
- ۵- در نثر بینابین قصد نویسنده در اصل است.
- ۶- آمیزش زبان فارسی با دیگر زبان ها (مغولی، ترکی، عربی و ...) نگارش کتاب هایی با عنوان را در این دوره رواج داد.
- ۷- منظور از « واقع گرا بودن » زبان سبک هندی چیست؟
- ۸- نقش آرایه « تلمیح » در شعر این دوره چیست؟
- ۹- نثر دوره هندی از نظر شیوه نگارش به چند نوع تقسیم می شود؟ نام ببرید.
- ۱۰- دو اثر ایرانی به نثر ساده را در این دوره نام ببرید.
- ۱۱- کاربرد نثر مصنوع در دوره صفویه چیست؟
- ۱۲- دو اثر را که تماماً به شیوه نثر مصنوع نگارش شده است، نام ببرید؟
- ۱۳- منظور از « نثر بینابین » چیست؟
- ۱۴- مقصود نویسنده آثاری با نثر بینابین در سبک هندی چیست؟
- ۱۵- دو نمونه از نثرهای بینابین را در این دوره نام ببرید.
- ۱۶- علت رواج نگارش فرهنگ لغت در سبک هندی چیست؟
- ۱۷- چرا شاعران سبک هندی به موضوعاتی چون اندرز، مضمون آفرینی و باریک اندیشی روی آوردند؟
- ۱۸- بی توجهی حکومت صفوی به شعر مدحی و درباری و عاشقانه موجب روی آوردن شاعران به چه موضوعاتی شد؟
- ۱۹- مزیت رونق گرفتن شعر این دوره نزد پیشه وران و بازاریان چه بود؟
- ۲۰- روح تازه ای که در زبان شعر این دوره دمیده شد حاصل چیست؟
- ۲۱- چرا زبان شعر سبک هندی را « زبان جدید فارسی » می گویند؟
- ۲۲- دلایل حذف مختصات سبکی زبان قدیم در آثار این دوره چیست؟
- ۲۳- حملات پی در پی بیگانگان (مغول، تیموریان و ازبکان) چه تأثیری در زبان شعری سبک هندی داشته است؟
- ۲۴- تغییر جغرافیایی حوزه های شعری در نقاط مختلف ایران چه تأثیری بر زبان شعر این دوره داشته است؟
- ۲۵- هر کدام از وقایع تاریخی زیر چه تأثیری بر مختصات زبانی شعر سبک هندی گذاشت؛
الف. ازبین رفتن سلطه حکومت بغداد بر ایران:
ب. حملات تیموریان و ازبکان:
- ۲۶- دلایل رواج لغات ترکی و ضعف زبان فارسی در این دوره چیست؟

- ۲۷- رویکرد شاعران سبک هندی به «مفردات» چه تأثیری بر قالب مسمط داشت؟
 ۲۸- سعی شاعران سبک هندی در حوزه فکری شعر چیست؟
 ۲۹- چرا نمی‌توان سادگی نثر سبک هندی را به مانند سبک «تاریخ بلعمی» دانست؟
 ۳۰- کاربرد تتابع اضافات در مختصات زبانی نثر بینابین در این دوره چیست؟

سوالات تستی

- ۱- کدام گزینه گروه شاعران سبک هندی هستند
 الف) بابا فغانی شیرازی ، وحشی بافقی ، محتشم کاشانی
 ب) صائب تبریزی ، بیدل دهلوی ، بابا فغانی شیرازی
 ج) کلیم کاشانی ، محتشم کاشانی ، وحشی بافقی
 د) کلیم کاشانی ، صائب تبریزی ، بیدل دهلوی
- ۲- عبارت زیر درباره کدام شاعر است
 سبک شعرش خد واسط سبک دوره عراقی و دوره بعد یعنی سبک هندی است و واقع گرای خالصه اصلی آن است .
 الف) محتشم کاشانی ب) کلیم کاشانی ج) وحشی بافقی د) بابافغانی شیرازی
- ۳- لقب خلاق المعانی ثانی به کدام شاعر اختصاص دارد و چرا چنین لقبی گرفته است ؟
 الف) محتشم کاشانی ، زیرا در ابداع معانی و خیال های رنگین مشهور است .
 ب) صائب تبریزی ، زیرا وی خداوند گار مضامین تازه شعر است
 ج) کلیم کاشانی ، به کار بردن مضمون های ابداعی فراوان
 د) بیدل دهلوی ، به کار بردن مضمون های بدیع و دور از ذهن
- ۴- هنرهایی مثل قالی بافی ، سفال گری ، شیشه سازی ، نقاشی و... در کدام دوره رواج یافتند
 ۱) دوره تیمور گورکانی ۲) سلاطین هندی ۳) شاهانی عثمانی ۴) صفویان
- ۵- دو تن از هنرمندان و مفاخر هنر در دوره صفویان به ترتیب عبارتند از :
 الف) کمال الدین بهزاد دوره شاه عباس رضا عباسی دوره شاه اسماعیل
 ب) کمال الدین بهزاد و رضا عباسی در دوره شاه اسماعیل
 ج) کمال الدین بهزاد و رضا عباسی در دوره شاه عباس
 د) کمال الدین بهزاد و رضا عباسی به ترتیب در دوره شاه اسماعیل و شاه عباسی
- ۶- هم زمان با رشد ادبیات در پایتخت و محل اجتماع شعرا و فضلا به مبدل شد.
 الف) خراسان ، اصفهان ب) هند ، اصفهان ج) اصفهان ، خراسان د) اصفهان ، آذربایجان
- ۷- سیطره ی دراز مدت برسر زمین ایران ویرانی ها و خرابی های به بار آورد
 الف) عثمانیان و هندیان ب) صفویان ج) مغولان و تیموریان د) شاهان گورکانی

۸- بعد از ظهور کدام شاعران دیگر جایی برای رشد زبان و ادبیات فارسی باقی نماند

الف (سعدی ، صائب ، بیدل ب) کلیم ، مولانا ، بیدل ج) صائب ، بیدل و حافظ د) سعدی ، مولانا ، حافظ

۹- حکومت صفوی به شعر بی توجه بود و شاعران را به سرودن اشعار تشویق می کردند

الف (عاشقانه ، اندرزی ب) عاشقانه ، عارفانه ج) ستایشی ، عارفانه د) عاشقانه ، عارفانه

۱۰- شاهان صفوی در ترویج و نفوذ کدام زبان نقش داشتند و به چه زبانی علاقه نشان دادند

الف (ترکی ، عربی ب) عربی ، ترکی ج) ترکی ، فارسی د) ترکی ، مغولی

۱۱- همه گزینه های زیر جزء مضامین شعری شاعران دوره صفویه است به جز

الف. اندرز ب. باریک اندیشی ج. مدح د. مضمون آفرینی

۱۲- دلیل حذف مختصات سبکی زبان قدیم در آثار این دوره در کدام گزینه آمده است؟

الف. حملات پی در پی بیگانگان ب. روی آوردن طبقات مختلف مردم به ادبیات

ج. تغییر جغرافیایی حوزه های شعری در نقاط مختلف ایران د. گزینه های الف و ج

۱۳- همه گزینه های زیر از دلایل ضعف زبان فارسی در دوره صفویه است به جز ...

الف. از بین رفتن لغات ادبی قدیم ب. حملات تیموریان و ازبکان

ج. رواج لغات ترکی د. زبان دربار صفویان

۱۴- کدام اثر جزء آثار ایرانی این دوره به نثر ساده است؟

الف. بدایع الوقایع ب. عین الحیات ج. شرفنامه د. کتب داراشکوه

۱۵- آثار کدام گزینه همگی به نثر بینابین نوشته شده است؟

الف. حبیب السیر - عباس نامه ب. عباس نامه - محبوب القلوب

ج. احسن التواریخ - حبیب السیر د. احسن التواریخ - محبوب القلوب

درس ۱۱

*سؤالات تشریحی

۱- وزن واژه هریک از پایه های آوایی زیر را بنویسید.

الف) دل می رود ز دستم = مفعول فاعلاتن (مستفعلن فعولن)

ب) گر بزندم به تیغ = مفعلن فاعلن

پ) دندانان ی هر قصری = مفعول مفاعیلن

ت) سرو چمان من چرا = متفعلن مفاعلن

۲- کدام دو عبارت از نظر وزن واژه برابر هستند؟

الف) وی دست نظر کوتاه

ب) با یاردلنوازم

پ) در صبح شب نشینان

ت) ای چشم دلم بینا

جواب: الف و ت / ب و پ

۳- در کجای مصراع های زیر مکث باید کرد تا وزن همسان دو لختی درک شود؟

الف) باده پایدگی از کف ساقی گرفت جواب : بعد از پایدگی
 ب) گرمن سخن نگویم در وصف موی و رویت جواب : بعد از نگویم

۴- جدول زیر را کامل کنید .

پایه ی آوایی	در کارگلاب و گل	با مدعی نگویم
وزن واژه	مفعولُ مفاعِلین	مفعول فاعلاتن
خوشه ی هجایی	---U U--	--U- U--

۵- بیت زیر را در جدول داده شده بنویسید و وزن واژه و خوشه ی هجایی آن را مشخص کنید .

الف) صد چشم شود حیران در تابش این دولت تو گوش مکش این سو هر کور عصایی را

پایه ی آوایی			
وزن واژه			
خوشه ی هجایی			

جواب :

پایه ی آوایی	صد چشم	شود حیران	درتاب	ش ابرویت
وزن واژه	مفعولُ	مفاعِلین	مفعولُ	عصایی را
خوشه ی هجایی	U--	---U	U--	---U

۱۲- پس از تایید پایه های آوایی وزن بیت زیر را مشخص کنید؟

دل می رود زدمت صاحب دلان خدارا دردا که راز پنهان خواهد شد آشکارا

۱۳- کدام بیت از ابیات زیر دارای نظم همسان (دو لختی) است؟ پایه های آوایی و وزن آن را بنویسید؟

الف) دیدی که آخر پیری و زهدو علم با من چه کرددیده ی معشوقه باز من

ب) تا دل هرزه گرد من رفت به چین زلف او زان سفر دراز خود عزم وطن نمی کند

۱۴- بیت زیر را بخوانید و مطابق پایه های آوایی، وزن واژه و خوشه های هجایی آن را بنویسید؟

ای دوست شکر خوش تر یا آن که شکر سازد؟ خوبی قمر خوش تر یا آن که قمر سازد؟

۱۵- چرا بیت زیر دارای وزن دولختی است؟

باغ سلام می کند سرو قیام می کند سبزه پیاده می رود غنچه سوار می رسد

۱۶- وزن بیت زیر را بنویسید؟

ای صاحب کرامت شکرانه ی سلامت روزی تفقدی کن درویش بی نوارا

۱۷- طبق وزن شعر به جا ی (ایوان مداین) کلمات مناسب قرار دهید؟

هان ای دل عبرت بین از دیده عبر کن هان ایوان مداین را آیینه ی عبرت دان

۱۸- وزن بیت زیر را بنویسید؟

یک عمر دور و تنهایی، تنها به جرم اینکه اوسر سپرده می خواست، من دل سپرده بودم

۱۹- پایه های آوایی بیت زیر را بنویسید؟

تا تو نگاه می کنی کار من آه کردن است ای به فدای چشم تو این چه نگاه کردن است؟

۲۰- خوشه های هجایی بیت زیر را بنویسید؟

اگر آن ترک شیرازی به دست آرد دل مارا به خال هندویش بخشم سمرقند و بخارا را

۲۱- از تکرار یک در میان یک پایه چه نوع وزنی پدید می آید؟

* سوالات تستی

۱- کامل کنید. «اوزان همسان از تکرار..... ایجاد می شود.»

الف) یک پایه آوایی (ب) وزن های ناهمسان (ج) پایه های دولختی (د) وزن کمی
۲- تکمیل کنید. «به وزنی که میانه هر مصراع با درنگ و مکث آشکار همراه است و این گسست آوایی باید رعایت شود..... می گویند.»

الف) وزن ضربی (ب) وزن ضربی - هجایی (ج) وزن دوری (د) وزن عددی

۳- کدام یک از ابیات زیر وزن دوری ندارد؟

الف) هان ای دل عبرت بین از دیده عبر کن هان
ب) سلسله موی دوست حلقه دام بلاست
ج) ای باد بامدادی خوش می روی به شادی
د) چو دل بر نهی بر سرای کهن
ایوان مدائن را آینه عبرت دان
هر که در این حلقه نیست فارغ از این ماجراست
پیوند روح کردی پیغام دوست داری
کند ناز و ز تو بپوشد سخن

۴- در شعر دوری باید برش پایه ها بر اساس..... باشد.

الف) سه تایی - چهار تایی (ب) چهار تایی - چهار تایی (ج) سه تایی - سه تایی (د) سه تایی - پنج تایی
۵- اگر در بیتی وزن «مفتعلن فاعلن، مفتعلن، فاعلن» تکرار شود با چه وزنی رو به رو شده ایم؟

الف) هجایی (ب) ضربی (ج) دوری (د) رباعی

۶- کدام یک از ابیات زیر بر وزن «مفتعلن فاعلن» آمده است؟

الف) تا دل هرزه گرد من رفت به چین زلف او
ب) چو دل بر نهی بر سرای کهن
ج) ای دوست شکر بهتر یا آن که شکر سازد
د) ای صاحب کرامت شکرانه سلامت
زان سفر دراز خود عزم وطن نمی کند
کند ناز و ز تو بپوشد سخن
خوبی قمر بهتر یا آن که قمر سازد؟
روزی تفقدی کن درویش بی نوا را

۷- با توجه به وزن مصراع زیر، کدام مصراع را از نظر وزن متناسب با آن می دانید؟

« سلسله موی دوست حلقه دام بلاست »

الف) بار غمت می کشم وز همه عالم خوشم
ج) دایم گل این بستان شاداب نمی ماند
ب) دل می رود ز دستم، صاحب دلان خدا را
د) چندان که گفتم غم با طیبیان

۸- بیت زیر بر کدام یک از اوزان زیر است؟

الف) مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن
ج) مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن
ب) مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن
د) مستفعلن فع مستفعلن فع
«صبح برآمد ز کوه، چون مه نخشب ز چاه»
ماه برآمد به صبح، چون دم ماهی ز آب

۹- در وزن دوری هجای پایانی پایان نیم مصراع چگونه می آید؟

الف) هجای کشیده (ب) هجای کوتاه (ج) هجای بلند (د) هر سه شکل هجا صحیح است

۱۰- وزن کدام یک از مصراع های زیر دوری نیست؟

(الف) روی تو چون نوبهار جلوه گری می کند
(ب) از تو وفا نخیزد دانی که نیک دانم
(ج) هر چند نمی سوزد بر من دل مسکینت
(د) شعر من زان سوزناک آمد که غم

(الف) آینه ی سکندر جام می است بنگر
(ب) تا نگریدی بی خبر از جسم و جان
(ج) چه غم دیوار امت را که دارد چون تو پشتیبان
(د) به گیتی هر کجا درد دلی بود

تا در تو عرضه دارد احوال ملک دارا

کی خبر یابی زجانان یک زمان

چه باک از موج بحر آن را که باشد نوح پشتیبان

به هم کردند و عشقش نام کردند

۱۲- وزن کدام بیت (فعلات فاعلاتن فعلات فاعلاتن) است؟

که نگین پادشاهی دهد از کرم گذارا

که ای شاه شادان دل و نیک بخت

یک نکته از این معنی گفتیم و همین باشد

نقشش به حرام از خود صورتگر چین باشد

(الف) برو ای گدای مسکین در خانه ی علی زن

(ب) چنین گفت رستم به آواز سخت

(ج) کی شعر تر انگیزد خاطر که حزین باشد

(د) هر کو نکند فهمی زین کلک خیال انگیز

۱۳- در کدام بیت مصوت کوتاه به بلند تبدیل شده؟

بر جای نان شادی خورد جانی که شد مهمان تو

که نگین پادشاهی دهد از کرم گذارا

صدر عالم را در او آرام داد

فلک را سقف بشکافیم و طرحی نو دراندازیم

(الف) ای خوش منادی های تو در باغ شادی های تو

(ب) برو ای گدای مسکین در خانه ی علی زن

(ج) عنکبوتی را به حکمت دام داد

(د) بیا تا گل برافشانیم می در ساغر اندازیم

۱۴- در کدام مورد پایه های آوایی دو لختی است؟

(الف) فاعلات فاعلات فاعلات فاعلن

(ب) الف و ب

(الف) مستفعلن مستفعلن مستفعلن مستفعلن

(ج) فعلات فاعلاتن فعلات فاعلاتن

۱۵- کدام بیت بر وزن (مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن) است؟

گل آدم بسرشتند و به پیمانہ زدند

عاشق شده ام عشق که کتمان شدنی نیست

چون نگاه آشنا از چشم یار افتاده ام

هر که در این حلقه نیست فارغ از این ماجراست

(الف) دوش دیدم که ملایک در میخانه زدند

(ب) بیهوده چرا فکر دو چشمان تو باشم

(ج) روزگاری شد ز چشم اعتبار افتاده ام

(د) سلسله ی موی دوست حلقه ی دام بلا است

۱۶- کدام یک از بیات زیر وزن (مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن) دارد؟

آوازه درست است که من توبه شکستم

مگر بهر شکستن بسته بودی

(الف) گو خلق بدانند که من عاشق و مستم

(ب) تو این عهدی که با من بسته بودی

ج) ای گل که موج خنده ات از سر گذشته است

آماده باش گریه ی تلخ گلاب را

د) باز آمد و باز آمد آن عمر دراز آمد

آن خوبی و ناز آمد تا داغ نهد مارا

۱۷- وزن بیت زیر کدام است؟

ای خوش دل و خوش دامن دیوانه تویی یا من

درکش قدحی با من بگذار ملامت را

الف) فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن

ب) مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن

ج) مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن

د) مفاعیلن مفاعیلن فعولن

۱۸- در وزن بیت زیر بعد از مفعول کدام گزینه قرار می گیرد؟

شاد آمدی ای مهررو، ای شادی جان شاد آ

تا بود چنین بودی تا باد چنین بادا

الف) فاعلاتن

ب) مفاعیلن

ج) فعولن

د) مستعلن

۱۹- وزن کدام یک از ابیات زیر دوری نیست؟

الف) ای ابر بامدادی خوش می روی به شادی پیوند روح کردی پیغام دوست دادی

ب) خوش می روی به تنهاتن ها فدای جانت مدهوش میگذاری یاران مهربانت

ج) از هرچه بگذری سخن دوست خوش تر است حافظ دواى روح و مسیحای مشرقی است

د) دلداده را ملامت گفتن چه سود دارد؟ می باید این نصیحت کردن به دلستانان

۲۰- کدام ابیات هم وزن هستند؟

۱) اشکیم و حلقه در چشم، کس آشنای ما نیست

در این وطن چه مانیم، این جا که جای ما نیست

۲) دل را قرار بخشد تکرار خاطر دوست

ور نه عیس مروری است تکرار زندگانی

۳) به خدا میل ندارم نه به چرب و نه به شیرین

نه بدان کیسه ی پر زر نه بدان کاسه ی زرین

۴) مگذر از من ای که در راه تو از هستی گذشتم

با خیال چشم مستت از می و مستی گذشتم

الف) ۱ و ۲

ب) ۱ و ۴

ج) ۳ و ۴

د) ۱ و ۳

درس ۱۲

*سؤالات تشریحی

۱- کنایه در لغت و در اصطلاح چیست؟

۲- معولا استعاره در و کنایه در رود می دهد.

۳- با توجه به آرایه های موجود در هر بیت قسمت (الف) را به قسمت (ب) وصل کنید. (توجه در قسمت (ب) یک مورد اضافه است.)

(ب)

(الف)

استعاره

زنخدان فرو برد چندی به جیب / که بخشنده، روزی فرستد ز غیب

کنایه

بلند آن سر که او خواهد بلندش / نژند آن دل، که او خواهد نژندش

مجاز

ای آفتاب حسن، برون آدمی ز ابر / کان چهره مشعشع تابانم آرزوست

تشبیه

۴- در ابیات زیر کنایه ها را بیابید و معنی آن ها را بنویسید.

چنان دید بر روی دشمن ز خشم که شد ساخته کارش از زخم چشم

کسی کاو هوای فریدون کند دل از بند ضحاک بیرون کند

۵- بیت زیر را بخوانید و مطابق جدول زیر پایه های آوایی، وزن واژه و خوشه های هجایی آن را بنویسید.

از شبنم عشق خاک آدم گل شد صد فتنه و شور در جهان حاصل شد

				پایه های آوایی
				وزن واژه
				خوشه های هجایی